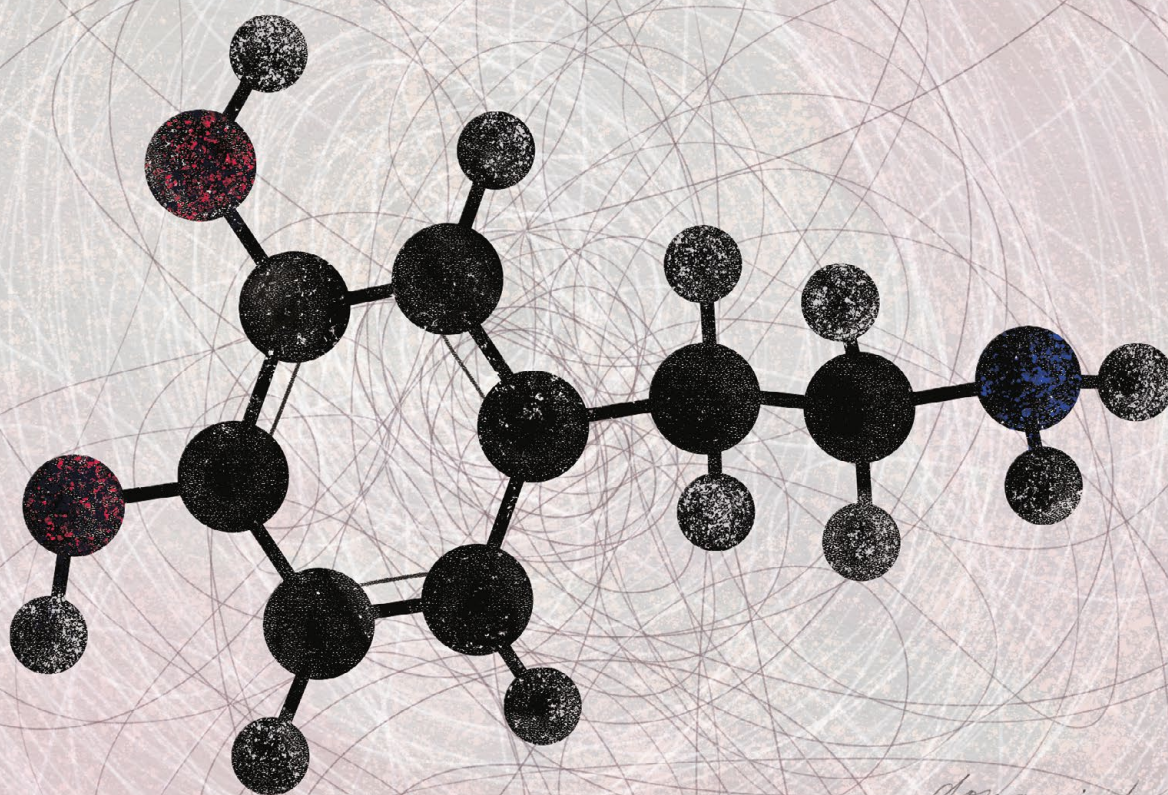

Jednička

... NEJSTARŠÍ, A PŘECE MLADÁ

dopamin

ROMAN GABRHELÍK: **Adiktologové o práci nepřijdou**

TÉMA: Kouření způsobuje nejen rakovinu.
S jeho dopady se setkávají všechny klinické obory

8

Jednička aktuálně 2

Jednička ve vědě 4

Klinika na Jedničku 7

TÉMA: Kouření způsobuje nejen rakovinu. S jeho dopady se setkávají všechny klinické obory 8

ROZHOVOR S JEDNIČKOU: Adiktologové o práci nepřijdou. Bohužel 14

Ze studentského života 18

Výuka 20

Senátoviny 20

Infografika 21

Stáž 22

Jednička a zahraničí 24

Absolventi s Jedničkou 26

Historie 28

Jednička v médiích 30

Jednička v sítích 30

Jednička blahopřeje 31

Knižní novinky 31

Informační zdroje 31

Jednička objektivem 32

Jednička

Časopis 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Ročník: 11 Číslo: 2/2023

Adresa vydavatele: Kateřinská 1660/32, 121 08 Praha 2

IČ vydavatele: 00216208

Redakční rada: Martin Vokurka, Martin Vejražka, Simona Arientová,
Andrea Rashovska, Dita Václavíková

Šéfredaktor: Lukáš Malý

Redakce: Veronika Ležatková, Olga Bražinová, Kristýna Pirklová,
Zuzana Haniková

Grafická úprava: Kristýna Heřmanová

Tisk: Triangl, a.s.

Vyšlo dne 18. 5. 2025

Uzávěrka dne 5. 5. 2023

Náklad: 2000 kusů

MK ČR E 23317 ISSN 2336-4181

Neprodejně, vychází pětkrát ročně.

Své dotazy či náměty můžete posílat na e-mail: jednicka@lf1.cuni.cz

Chytrými potravinami proti civilizačním nemocím

Nesprávné stravovací návyky a s nimi související nedostatek některých mikroživin jsou známým rizikovým faktorem civilizačních onemocnění. Vzrůstá konzumace vysoce zpracovaných potravin s velkým obsahem přidaných cukrů, tuků, soli či „éček“ a zároveň nízkým obsahem vlákniny a vitamínů. Odpovědí na tyto problémy je selekce vhodných plodin, jejich šlechtění a moderní technologie pěstování – smart food neboli chytré potraviny.

Projekt biotechnologického centra, který vznikl díky spolupráci r. LF UK a VFN, Vysoké školy chemicko-technologické, České zemědělské univerzity v Praze a Mikrobiologického ústavu Akademie věd ČR, se zaměřuje na využití inovativních biotechnologií v zemědělství, potravinářství, laboratorní diagnostice, biomedicinském výzkumu i klinické medicíně. „Spojení odborníků zvýší efektivitu a kvalitu výzkumu v oblasti chytrých potravin a pomůže řešit nejpálčivější příčiny současného stavu, včetně prodloužení kvalitního života,“ vysvětluje prof. Libor Vítek z Ústavu lékařské biochemie a laboratorní diagnostiky r. LF UK a VFN.

Ruku v ruce s novými přístupy v zemědělství jde i rozvoj inovativních potravinářských (bio)technologií, které v maximální míře zachovávají cenné živiny a zároveň zvýší nabídku senzoricky atraktivních chytrých potravin. Odhaduje se, že návratnost investic do biofortifikace je zhruba 17násobná.

vl

Chytré potraviny pomohou prodloužit kvalitní život.
Foto: Olga Bražňová

Senioři dostali nové snímatelné zubní náhrady

V rámci výuky vyhotovili studenti zubního lékařství klientům Domova pro seniory Blaník snímatelné zubní náhrady. Propojením zdravotní a sociální péče tak došlo ke zlepšení kvality života lidí, kteří by jinak měli problém přijímat stravu plnohodnotně.

Studenti zubního lékařství vyhotovili seniorům snímatelné zubní náhrady. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Studenti nejvyššího ročníku pod dozorem vyučujících ošetřili klienty ve výukových sálech Stomatologické kliniky r. LF UK a VFN. Péče o chrup klientů domova pro seniory byla nedostatečně zajištěná, naléhavě tento deficit pocítovali zejména ti, kteří úplně ztratili chrup a neměli možnost získat celkové snímání náhrady. Protetická laboratoř kliniky jim proto zhotovila snímání zubní protézy. Převoz klientů na kliniku a zpět zajistila Záchraná služba ASČR. Komplexní stomatologické ošetření klientům velmi pomohlo a studenti získali praktické zkušenosti ve vyučovaném předmětu Gerontostomatologie.

Celá akce byla důležitá i s ohledem na nevyhovující stav péče o pacienty, kteří se nacházejí na sociálně-zdravotním pomezí, a potřebu najít funkční propojení čistě zdravotních provozů s provozy zajišťujícími sociální péči. Vypracovat koncepty lepší integrace zdravotní a sociální péče je vzhledem ke stárnutí populace a demografickým predikcím naléhavým úkolem. A to tím spíše, že ani Evropská unie dosud nezavedla vhodný systém integrované péče. Důvodem současného stavu je nedostatek kapacit, neefektivní financování a špatná provázanost jednotlivých složek.

red

Poruch příjmu potravy přibývá

Na přelomu března a dubna se uskutečnila Mezinárodní interdisciplinární konference o poruchách příjmu potravy a obezitě. Představila nové léčebné přístupy založené na moderních vědeckých poznatcích.

„Poruchy příjmu potravy se rychle rozvíjejí, vznikají nové diagnózy, a tedy i potřeba nových dostupných programů a multidisciplinárních přístupů. Onemocnění se netýká jen jedinců samotných, ale celých rodin, ve kterých se může přenášet z jedné generace na další, a to jak geneticky, tak vlivem jídelního chování v rodině,“ konstatuje prof. Hana Papežová z Psychiatrické kliniky I. LF UK a VFN, která je předsedkyní Sekce pro poruchy příjmu potravy Psychiatrické společnosti ČLS JEP.

Téma přenosu duševních obtíží z jedné generace na další bylo v Česku poněkud opomíjeno. Situace se však mění, I. LF UK ve spolupráci s partnery do ČR přináší a ověřuje zahraniční metodu ChildTalks+, která podporuje duševní zdraví dětí a dospívajících z rodin zasažených duševní nemocí rodičů.

Podle současných výzkumů žije v rodinách s duševním onemocněním rodičů zhruba každé šesté dítě. „U dětí duševně nemocných rodičů je až 50% pravděpodobnost, že se u nich vyvine duševní onemocnění,“ upozorňuje prof. Hana Papežová. „Rodičům program poradí, jak s dětmi o svém onemocnění mluvit, a získají doporučení na návaznou odbornou pomoc,“ doplňuje prof. Papežová.

red

Workshop Národního ústavu pro neurologický výzkum

V březnu se pod záštitou I. LF UK uskutečnil workshop Národního ústavu pro neurologický výzkum. Hlavním cílem projektu je rozvíjet podmínky ke špičkovému výzkumu poruch vývoje a stárnutí mozku, zejména neurodegenerace a její etiopatogeneze, s účelným interdisciplinárním provázáním a návazností metodik a řešených témat, a integrovat úsilí nejlepších výzkumných týmů ze zapojených institucí.

Workshop zahájil koordinátor projektu prof. Robert Jech. Spolu s doc. Petrem Duškem z I. LF UK představil první pilíř, který je zaměřen na výzkum neurodegenerace ve vztahu k poruchám řízení hybnosti. Následoval druhý pilíř, zaměřený na výzkum neurodegenerace ve spojení s poruchami kognice, který koordinuje prof. Irena Rektorová z FNUSA v Brně. Třetí pilíř, zaměřený na

výzkum mechanismů neurodegenerativních a neurovývojových onemocnění, přiblížil prof. Přemysl Jiruška z 2. LF UK. V rámci každého pilíře proběhlo shrnutí probíhajících aktivit a zazněly prezentace zástupců pracovních skupin.

Řešitel projektu prof. Milan Brázdil závěrem shrnul první rok realizace a popřál všem mnoho úspěchů v plánovaných výzkumných aktivitách.

red

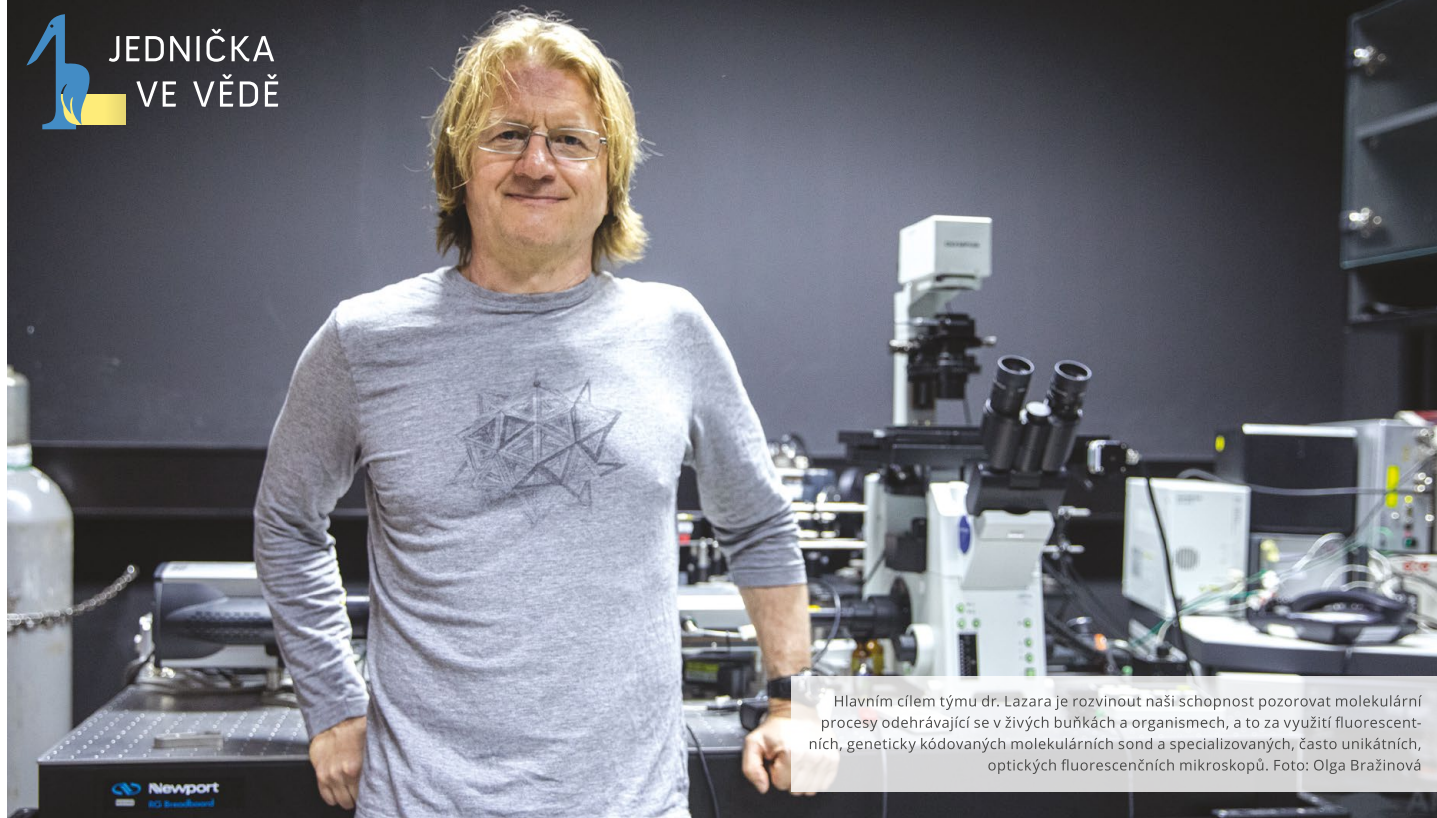

Zahraniční zájemci o studium navštívili fakultu

Na konci března se po covidové pauze opět uskutečnil Open Day, kde byly především zahraničním uchazečům představeny studijní programy v cizím jazyce. Více než 80 zájemců o studium se setkal se zástupci fakulty i současnými studenty a užilo si den plný workshopů a bohatého programu. Návštěvníci si mohli vyzkoušet první pomoc, chirurgické šití nebo biochemické pokusy. Dále pro ně byly připraveny prohlídky Stomatologické kliniky I. LF UK, simulačního centra a podívat se mohli i na přednášku histologie. Samotné prezenční akci předcházelo i virtuální setkání se zájemci o studium, kteří neměli možnost zúčastnit se osobně.

red

Hlavním cílem týmu dr. Lazara je rozvinout naši schopnost pozorovat molekulární procesy odehrávající se v živých buňkách a organismech, a to za využití fluorescentních, geneticky kódovaných molekulárních sond a specializovaných, často unikátních, optických fluorescenčních mikroskopů. Foto: Olga Bražinová

Představujeme vědeckou skupinu dr. Josefa Lazara

Výzkumná skupina dr. Josefa Lazara je společným pracovištěm Ústavu biologie a lékařské genetiky I. LF UK a Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR. Mezi základní členy patří dr. Jitka Myšková, dr. Paul Miclea, dr. Alexey Bondar a studenti doktorandského studia Mgr. Alina Sakhi a Mgr. Vendula Nagy Marková.

Skupina Josefa Lazara se věnuje multidisciplinárnímu základnímu a aplikovanému výzkumu v oblasti buněčné signalizace, s využitím technik pokročilé optické mikroskopie. Hlavním cílem skupiny je rozvinout naši schopnost pozorovat molekulární procesy odehrávající se v živých buňkách a organismech, a to za využití fluorescentních, geneticky kódovaných molekulárních sond a specializovaných, často unikátních optických fluorescenčních mikroskopů. Před několika lety skupina vyvinula techniku tzv. dvoufotonové polarizační mikroskopie (Lazar J. et al., Nature Methods, 2011) a patentovala její využití (US patent 8,722,358) ke sledování molekulárních buněčných procesů.

Tým dr. Lazara ukázal, že techniky polarizační mikroskopie jsou široce použitelné při pozorování fyziologické aktivity různých membránových proteinů, tj. proteinů interagujících s buněčnými membránami. Mezi membránové proteiny, jejichž funkce je pozorovatelná polarizační mikroskopií, patří mimo jiné rozsáhlá skupina tzv. receptorů spářených s G proteiny (G protein-coupled receptors, GPCRs). Medicínsky významné

GPCRs zahrnují například adrenergní, histaminové, serotoninové, vasopresinové, opioidní a chemokinové receptory, ale i mnoho dalších. Pozorovatelná je touto metodou i aktivita tzv. receptorových tyrosinkináz, mezi které patří též inzulinový receptor.

Před několika lety skupina vyvinula techniku tzv. dvoufotonové polarizační mikroskopie a patentovala její využití ke sledování molekulárních buněčných procesů.

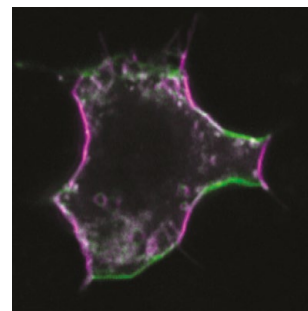
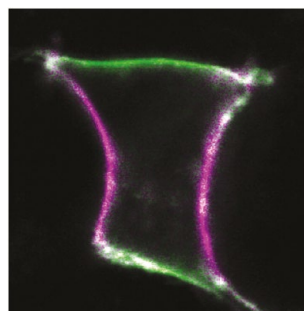
Aktivita membránových proteinů je klíčová pro normální i abnormální funkci mnoha tkání a orgánů a lze očekávat, že schopnost pozorovat tuto aktivitu pomocí mikroskopu v jednotlivých buňkách v reálném čase přinese významný pokrok v porozumění mnoha medicínsky významným molekulárním procesům. Vzhledem k tomu, že prostřednictvím membránových proteinů funguje široká řada farmak, očekává tým dr. Lazara, že mikroskopická technika nalezne uplatnění při vývoji léčiv.

K tomu, aby techniku polarizační mikroskopie bylo možno

použít ke sledování zvoleného molekulárního procesu, je potřeba nejenom specializovaný mikroskop, ale též vhodná geneticky kódovaná molekulární sonda. Vývojem těchto sond se proto vědecká skupina usilovně zabývá. Nedávno se týmu podařilo nalézt obecný, široce uplatnitelný molekulární design, o jehož patentovou ochranu, ale i výzkumné a komerční využití v současnosti usiluje. Mikroskopická pozorování aktivit jednotlivých proteinů zatím provádí v tkáňových kulturách, ale v současnosti začíná výzkum rozšiřovat též na modelové organismy. Aby tým dr. Lazara mohl molekulární sondy vyvíjet racionálním způsobem, zkoumá též základní biofyzikální vlastnosti fluorescentních proteinů.

Tým hledá šikovné studenty

Vzhledem k multidisciplinarnosti aktivit spolupracuje vědecká skupina s řadou špičkových pracovišť s různým vědeckým zaměřením, a to jak v Evropě, tak v USA. Důležitá je dlouhodobá spolupráce s Ústavem organické chemie a biochemie AV ČR, v rámci níž se podílí například na výzkumu zaměřeném na hledání nových léčiv diabetu. V úzké spolupráci s pracovišti na Katolické univerzitě v Leuvenu vyvíjí tým nové druhy optických mikroskopů. Skupina je aktivně zapojena do evropské sítě

Fialovo-zelené zbarvení vypovídá o tom, jak jsou zkoumané molekuly bílkovin orientované vůči buněčné membráně.

Foto: Josef Lazar

COST ERNEST, zaměřené na výzkum GPCRs. V poslední době se slibně rozvíjejí i spolupráce s komerčními subjekty. Výzkum vědecké skupiny je dlouhodobě podporován v rámci grantových projektů, a to jak českých (GAČR, MŠMT), tak evropských. Výsledky výzkumu bývají publikovány v prestižních mezinárodních vědeckých časopisech. V současnosti hledá tým dr. Lazara šikovné studenty, kteří by se chtěli podílet na slibně se rozvíjícím, intelektuálně stimulujícím vědeckém výzkumu, a to zejména v oblasti molekulární a buněčné biologie a genetiky.

KŘESLO PRO FAUSTA 2.0

Ve čtvrtek 25. května 2023
od 17.00 ve Faustáku –
Akademickém klubu 1. LF UK
s dr. Simonou Arientovou.

23. 5. 2023
9.00–17.00
Fyziologický ústav
1. LF UK

24. studentská vědecká konference 1. LF UK

a XI. studentská konference Výživa, potraviny a zdraví Společnosti
pro výživu pod záštitou 1. LF UK

Věda — přednášky — postery — publikace ve sborníku
— slavnostní vyhlášení výsledků v 15.00

Program a více informací: www.lf1.cuni.cz/svk-studenti

KARIM v ÚVN nabízí špičkovou medicínu a komplexní péči

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Ústřední vojenské nemocnice – Vojenské fakultní nemocnice Praha je pracoviště zajišťující komplexní anesteziologickou péči pro pacienty ÚVN a současně místem špičkové intenzivní medicíny. Klinika je přímým pokračovatelem prvního samostatného anesteziologického oddělení v Československu, které bylo založeno v roce 1948 právě v ÚVN. U jeho zrodu stál plukovník Lev Spinadel. Od roku 2012 jsme klinikou 1. LF UK.

Klinická část

Pracoviště má v současnosti tři části. Anesteziologické oddělení poskytuje moderní perioperační péči širokému spektru pacientů chirurgických, interních i diagnostických oborů ÚVN. Na klinice se rozvíjí všechny typy anestézie. Kvalitu péče zvyšuje anesteziologická ambulance a dospávací pokoj. Na 33 lůžkách akutní intenzivní péče disponujeme všemi modalitami orgánové podpory včetně ECMO. Lůžka jsou integrální součástí traumacentra i komplexního cerebrovaskulárního centra. Poslední částí kliniky je 20lůžkové oddělení následné a dlouhodobé intenzivní péče.

Věda a výzkum

Výzkumná činnost kliniky je cílena zejména na sepsi, trauma, neurointenzivní péči a problematiku umělé plicní ventilace. Samozřejmě je mezioborová spolupráce v rámci nemocnice a fakulty, významnou spoluprací jsme navázali s Fakultou biomedicínského inženýrství ČVUT. V minulosti jsme se významně podíleli na výzkumu významu stimulace bráničního nervu. Průběžně studujeme elektrickou impedanční tomografii.

Aktuálně řešíme problematiku komplikací perkutánní dilatační tracheostomie. Zaměřili jsme se také na výzkum efektivity výuky pomocí simulační medicíny.

Výuka

Vedle sesterských pracovišť Všeobecné fakultní nemocnice a Fakultní Thomayerovy nemocnice je naše klinika další výukovou základnou oboru anesteziologie a intenzivní medicíny. Pregraduální výuka lékařů probíhá v pátém ročníku. Vedle povinného předmětu vyučujeme i povinně volitelné předměty zaměřené na perioperační a urgentní medicínu. Klinikou projde ročně i množství postgraduálních studentů z řad lékařů i nelékařských pracovníků. Jejich vzdělávání se uskutečňuje jak formou stáží, tak specializovaných kurzů. Unikátní je program vzdělávání vojenských zdravotníků. Těžištěm výuky je naše vlastní centrum simulační medicíny.

Klinika v číslech

- Téměř 2000 pacientů je každoročně přijato na lůžkovou oddělení.
- Více než 13 000 pacientům je každý rok poskytnuta anesteziologická péče.
- Ročně je provedeno 25 000 konziliárních a ambulantních vyšetření.
- Na klinice pracuje 50 lékařů, 1 profesor, 1 docent, 3 Ph.D. studenti.

Tomáš Tyll, přednosta Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny 1. LF UK a ÚVN

„Závislost na tabáku a jeho užívání se dotýká v podstatě všech klinických oborů. Je proto třeba dbát na to, aby se studentky a studenti všeobecného lékařství i nelékařských zdravotnických oborů s těmito souvislostmi během výuky seznamovali a uvědomovali si je,“ říká děkan 1. LF UK Martin Vokurka.
Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Kouření způsobuje nejen rakovinu. S jeho dopady se setkávají všechny klinické obory

Příčinou rakoviny plic je v 90 % případů kouření. Málo se ale ví, že rakovina plic není nejčastější příčinou úmrtí kuřáků. Více jich umírá na jiné nemoci, především kardiovaskulární či CHOPN. Kouření ale ovlivňuje celé tělo a s jeho důsledky se mohou setkat všechny klinické obory. Navíc se v klinické praxi vyjevují stále nové a nové souvislosti s různými zdravotními potížemi a diagnózami. Některé z nich se staly předmětem jarních Medialogů věnovaných málo známým klinickým souvislostem kouření.

„Když jsem se před více než 30 lety setkala blíže s tématem kouření, fascinovalo mě, jak velký vliv na zdraví má, a přitom jak málo pozornosti tomu jako lékaři věnujeme,“ říká prof. Eva Králíková z Ústavu hygieny a epidemiologie 1. LF UK a VFN, která je zároveň vedoucí Centra pro léčbu závislosti na tabáku na III. interní klinice – klinice endokrinologie a metabolismu 1. LF UK a VFN. Upozorňuje, že většina lidí sice dnes už ví o spojitosti kouření s rakovinou plic nebo infarktem, ale že se kouření podílí na rozvoji desítek dalších nemocí, tuší málokdo. Kouření negativně ovlivňuje imunitní a endokrinní systém včetně

reprodukčních orgánů a štítné žlázy, zvyšuje riziko vzniku alergií, způsobuje nemoci trávicího traktu, zpomaluje pooperační hojení, zvyšuje pravděpodobnost rozvoje revmatoidní artritidy nebo vzniku oční katarakty. Výčet tímto zdaleka nekončí. Kouření například může způsobovat těžký deficit vitamínu D, jehož význam pro imunitu vešel během covidové pandemie v relativně širokou známost. Nedostatek vitamínu D se ale projevuje i v dalších oblastech, jak se stále zjišťuje. Například je uváděn jako rizikový faktor pro vznik neurodegenerativních onemocnění nebo roztroušené sklerózy.

Právě v medicíně stoprocentně platí otřepaná fráze, že všechno souvisí se vším. Budoucí zdravotníci studující na 1. lékařské fakultě se to tak také učí. „Závislost na tabáku a jeho užívání se dotýká skutečně v podstatě všech klinických oborů. Je proto třeba dbát na to, aby se studentky a studenti všeobecného lékařství i nelékařských zdravotnických oborů s těmito souvislostmi během výuky seznamovali a uvědomovali si je. Ať už se budou věnovat jakémukoli oboru, je jisté, že s důsledky kouření se u svých pacientů ve větší či menší míře setkají,“ podotýká děkan 1. LF UK prof. Martin Vokurka.

Neuropsychické následky kouření

Stresové situace zvyšují u závislých jedinců potřebu sáhnout po droze a platí to i u tabákových výrobků. Představa, že kouření vede k nějaké psychické pohodě, by ovšem byla mylná. Lidé trpící psychickými poruchami kouří dvakrát až třikrát častěji ve srovnání s běžnou populací. Kouří navíc větší počet cigaret než ostatní kuřáci, inhalují hlouběji a déle, přičemž také vynakládají nezanedbatelné objemy finančních prostředků, a prohlubuje se tak jejich sociálněekonomická nestabilita, strádání a chudoba, což je dalším zdrojem stresu a udržujícím faktorem onemocnění. „Odhaduje se, že až 45 % prodaných cigaret je spotřebováno lidmi, kteří trpí nějakou formou duševní poruchy. Nejčastější příčinou úmrtí psychicky nemocných jsou pak kardiovaskulární onemocnění, na jejichž vzniku se kouření významně podílí, a dochází tak ke zkrácení jejich průměrné délky života o 10 až 25 let oproti běžné populaci,“ říká přednosta Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN doc. Martin Anders, který zároveň zdůrazňuje, že

Kouření zvyšuje riziko vzniku řady neuropsychických onemocnění – demence a dalších kognitivních postižení, schizofrenie, depresivních poruch, úzkostných poruch nebo dokonce i sebevražedného chování.

u osob trpících schizofrenií může kouření nejen zvyšovat výskyt rizikových faktorů, ale i průběh a rozvoj samotného onemocnění spojeného s neurodegenerativními procesy. Naopak jako pozoruhodná se jeví skutečnost, že například v léčbě depresivních a úzkostných poruch má ukončení kouření podobný vliv jako podávání antidepresiv.

„Ačkoliv negativní vliv kouření tabákových výrobků je znám

v mnoha oblastech medicíny, vliv na duševní život zůstával kromě tradovaného mechanismu vzniku závislosti dlouho v pozadí. Výzkum dopadů kouření v oblasti moderních neurověd je fascinující a dochází zde k významnému souběhu řady již dříve ověřených hypotéz,“ vyzdvihuje doc. Anders a konstatuje, že kouření zvyšuje riziko vzniku řady neuropsychických onemocnění – demence a dalších kognitivních postižení, schizofrenie, depresivních poruch, úzkostných poruch nebo dokonce i sebevražedného chování. Děje se tak proto, že kouření podporuje zánětlivé procesy a zvyšuje oxidativní stres, čímž způsobuje

Přednosta Psychiatrické kliniky Martin Anders uvedl, že v léčbě depresivních a úzkostných poruch má ukončení kouření podobný vliv jako podávání antidepresiv. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

strukturální nebo funkční změny v centrálním nervovém systému. Kouření také snižuje aktivitu některých enzymů, které metabolizují neurotransmitery, tedy přenašeče nervových vzruchů. „Tzv. doutnající zánět (nízkoaktivní systémová aktivace imunitních buněk) je spojen se zvýšenou produkcí prozánětlivých proteinů (faktor nádorové nekrózy, interleukin 6), které jsou schopny spouštět procesy vedoucí ke změně chování jedince známé jako ‚sickness behaviour‘. Aktivace specifických enzymů, omezení tvorby zásadně důležitého neurotransmiteru serotoninu, melatoninu a dopaminu, a současně toxicita vznikajících látek typu kyseliny chinolinové, které mohou usmrcovat neurony, to vše je příčinou změny chování jedince. Pokud ještě zohledníme negativní vliv na vznikání nových mozkových buněk, je možné vysvětlit řadu neuropsychických následků kouření u většiny konzumentů,“ vysvětluje přednosta Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN Martin Anders.

Rizikový faktor roztroušené sklerózy

Roztroušená skleróza je chronické autoimunitní onemocnění centrálního nervového systému, které bez léčby vede u většiny pacientů k významné invaliditě. Nemoc začíná typicky

v mladém věku (mezi 20. až 40. rokem života) a třikrát častěji postihuje ženy. V České republice onemocnění postihuje asi 22 až 25 tisíc osob. Příčina nemoci je multifaktoriální, na jedné straně je genetická dispozice, mnohočetné drobné odchylky v řadě genů, které se v průběhu dětství a dospívání musí setkat s faktory zevního prostředí. Mezi nimi jsou nejvíce doložené virové infekce (zejména virus Epstein-Barrův způsobující

mikrobiomu a funkci imunitních regulací ve prospěch prozánětlivých procesů. Z dalších možných mechanismů je zmiňováno zvýšení propustnosti mozkové cévní bariéry, což umožňuje snadnější prostupnost různých toxických látek a imunitních buněk do centrálního nervového systému.

„Velmi zajímavá je práce ze Švédska z roku 2022, ve které vědci zkoumali data více než devíti tisíc pacientů s roztroušenou

Jednou z mnoha dalších klinických oblastí, kde se lze s důsledky kouření setkat, je podávání léků nebo léčba roztroušené sklerózy. O těchto tématech hovořil klinický farmaceut Jan Hartinger a neuroložka Dana Horáková. Foto: Veronika Váchule Nehasilová

infekční mononukleózu), nedostatek vitamínu D, různé složení mikrobiomu ve střevě a plicích, obezita nebo právě – kouření. „Kouření jako rizikový faktor je zkoumáno dlouhou dobu. Dnes máme jasné důkazy, že aktivní i pasivní kouření zvyšuje riziko vzniku nemoci a zhoršuje průběh u pacientů již diagnostikovaných. Přispívá k těžšímu klinickému průběhu a výraznějším

Kouření jednoznačně patří mezi ovlivnitelné rizikové faktory vzniku roztroušené sklerózy.

nálezům na magnetické rezonanci mozku,“ říká doc. Dana Horáková z Centra pro demyelinizační onemocnění na Neurologické klinice 1. LF UK a VFN. Jako jeden z mechanismů, jak kouření dopadá na imunitní systém, uvádí docentka Horáková negativní působení kouření v oblasti plic, kde ovlivňuje složení

sklerózou a stejného počtu osob stejného věku bez roztroušené sklerózy. U všech se zjišťovala data o kouření před nemocí a v době jejího vzniku a přítomnost genu souvisejícího se zvýšeným rizikem roztroušené sklerózy. Bylo spočítáno, že ve 13 % lze vznik roztroušené sklerózy připsat kouření. U pacientů, kteří byli současně nositeli rizikového genu, se tento podíl zvýšil na 41 %. Autoři správně poukazují na skutečnost, že kdyby nebylo kouření, tak oněch 13 % nemuselo nemoc dostat. V České republice by to znamenalo odhadem o dva tisíce pacientů méně,“ přibližuje Dana Horáková z Neurologické kliniky 1. LF UK a VFN a dodává: „Vzhledem k tomu, že samotná nemoc není zatím vyléčitelná ani jinak preventabilní, omezení rizikových faktorů, které známe, má zásadní význam. Kouření jednoznačně patří mezi tyto ovlivnitelné faktory.“

Lékové interakce se složkami tabákového kouře

Jednou z mnoha dalších klinických oblastí, kde se lze s důsledky kouření setkat, patří podávání léků. Podstatu problému vysvět-

luje dr. Jan Miroslav Hartinger z oddělení klinické farmakologie a farmacie Farmakologického ústavu I. LF UK a VFN: „Kromě nikotinu obsahuje tabákový kouř mnoho dalších složek. Mimo jiné jsou složkou tabákového kouře polyaromatické uhlovodíky. Jejich vlivem dochází k zesílení účinku enzymů, kterými se odbourávají některá léčiva, a proto při kouření dochází k urychlení jejich vyloučení z těla,“ shrnuje klinický farmaceut Hartinger, podle kterého může u kuřáka problém nastat při zahajování léčby, protože je nutné pro dosažení účinku podávat vyšší dávky a někdy může vzniknout dojem, že léčivo nefunguje. Riziko vzniká také při odvykání kouření, kdy se naopak vylučování léčiv zpomaluje – vrací se na normální úroveň – a může tak dojít k předávkování. Vzhledem k tomu, že se nejedná o vliv nikotinu, dochází k tomuto efektu i v případech, že pacient nahradí cigarety nikotinovými žvýkačkami nebo náplastmi. Jan Hartinger upozorňuje, že k tomu dochází postupně po dobu týdnů, až měsíců a nemusí tak být zřejmé, že se jedná o vliv změny kuřáckých návyků. „Zmíněné polyaromatické uhlovodíky

Riziko vzniká také při odvykání kouření, kdy se naopak vylučování léčiv zpomaluje – vrací se na normální úroveň – a může tak dojít k předávkování.

se dobře vstřebávají do těla, kde se dlouhodobě ukládají a velice pomalu se z těla vylučují. Proto i odeznívání jejich účinku je pomalé, v řádu týdnů. Nelze tedy očekávat, že pokud pacient přestane kouřit, druhý den se to jasně projeví.“

Jak uvádí dr. Hartinger, léky, které kouření takto ovlivňuje – snižuje jejich účinnost, a naopak při abstinenci od cigaret může dojít k předávkování – jsou běžně podávány. „Jedná se o léky na léčbu astmatu nebo chronického obstrukčního onemocnění plic, dále jsou to léky, které předepisují psychiatři – léky na schizofrenii a na depresi. Týká se to například duloxetinu, který zároveň tlumí bolesti u syndromu diabetické nohy, a také relativně běžného antidepresiva mirtazapinu, které se rovněž používá jako lék na spaní a u kuřáků nemusí vůbec ve standardním dávkování účinkovat,“ vypočítává dr. Hartinger a dodává řadu dalších příkladů. Ovlivněna jsou některá léčiva používaná v léčbě rakoviny, například v léčbě plicního karcinomu nebo nádoru tlustého střeva, u kterých dochází ke snížení efektivity léčby. Dále se jedná o léčiva neurologických onemocnění – například na léčbu amyotrofické laterální sklerózy nebo na terapii roztroušené sklerózy – ale také o léky na revmatoidní artritidu a další nemoci.

Kromě zeslabování účinku léků se lze setkat také s interakcemi, které posilují nežádoucí účinky léků. Například podávání beta-karotenu zvyšuje výskyt karcinomu plic u kuřáků. Dr. Hartinger zmiňuje studii, která ukázala, že 20 miligramů beta-karotenu denně zvyšovalo v průběhu osmi let výskyt plicních nádorů o 18 % a celkovou úmrtnost o 8 %. Problematická je také hormonální antikoncepce, která stejně jako kouření může způsobit uzávěry žil krevními sraženinami (trombózu). „Podávání hormonální antikoncepce ženám nad 35 let, které kouří, je vysoce rizikové,“ varuje klinický farmaceut Hartinger z Farmakologického ústavu I. LF UK a VFN.

Kouření je nemoc

Prof. Eva Králíková, která pomáhá kuřákům přestat kouřit v Centru pro léčbu závislosti na tabáku při III. interní klinice – klinice endokrinologie a metabolismu I. LF UK a VFN, upozorňuje, že kouření není zlovyk, ale nemoc s diagnózou F17, která označuje „poruchy duševní a poruchy chování v důsledku užívání tabáku“. Prof. Králíková zdůrazňuje, že na tuto nemoc existuje účinná léčba a měla by být nabízena a dostupná všem pacientům, jako je tomu v případě jiných nemocí. „Je zarážející, že to většinou v České republice neděláme – podle Státního zdravotního ústavu v roce 2021 bylo těm kuřákům, kteří navštívili nějaké zdravotnické zařízení, doporučeno přestat kouřit v 30 % a nabídnuta léčba jen v 7 % případů. Nabídku využil nepochybně jen zlomek. Intenzivní intervence byla v České republice vykázána jen 1200krát. Tedy jen 1200 pacientů ze zhruba 2 000 000 bylo léčeno. Porovnejme to například se situací kolem cukrovky: diabetiků je kolem milionu, tedy polovina, a představme si, že při zjištění vysoké glykemie by lékař neudělal vůbec nic, jen 30 % by maximálně řekl, ať nejedí sladké,“ uzavírá prof. Eva Králíková.

mal

Průlomová platforma IPREV propukla v život

Interaktivní platforma podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování (IPREV), která funguje od podzimu loňského roku, je završením více než dvacetiletého vývoje v oblasti podpory, vývoje a výzkumu preventivních programů realizovaných na 1. LF UK. Je určena zejména pro více než čtyři tisíce českých základních škol, pro jejich ředitele, školní poradenská pracoviště a školní metodiky prevence. Ti zde naleznou velké množství programů a vzdělávacích kurzů ze všech oblastí prevence. Dozví se například, jak předcházet šikaně nebo jak čelit vysokému riziku drogové závislosti, ale i to, jak ve škole zlepšit sociální klima nebo zajistit zdravé stravování. Jedná se o významný telemedicínský posun v této oblasti.

„Spuštěním systému IPREV je skutečně průlomové, završujeme jím mnohaleté celonárodní úsilí vybudovat komplexní, robustní systém v oblasti podpory duševního zdraví a prevence rizikového chování dětí a mládeže,“ vyzdvihoval při spuštění platformy přednosta Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN prof. Michal Miovský. „Naším cílem je, aby platforma pokryla prevenci u dětí především na základních školách. Prevence má nejlepší výsledky u žáků druhého stupně – je u nich nejvyšší míra preventability rizikového chování. Aby ale byla prevence účinná, je nutné na ni žáky připravit již na prvním stupni a realizovat část programů u mladších věkových skupin,“ vysvětloval prof. Miovský. IPREV nyní poskytuje školám a dalším poskytovatelům prevence komplexní servis. Platforma slouží také jako komunikační a podpůrná síť, ve které například neziskové organizace či poradny nabízejí školám specializované preventivní programy. Univerzita Karlova pro zajištění platformy vytvořila konsorcium institucí, které tvoří Státní zdravotní ústav, Diagnostický ústav a středisko výchovné péče Praha 4, Pedagogicko-psychologická poradna Brno a Odborná společnost pro prevenci rizikového chování. Naprosto zásadní je spolupráce s krajskými a okresními metodiky prevence, zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví a dalších resortů, a především pak přímo se školami. Na dalším rozvoji systému se pak budou podílet i sami uživatelé.

Šikana, seberegulace i návykové látky

Celý systém je rozdělen do tří oblastí. První z nich se soustřeďuje na pravidla pro řízení školy s ohledem na prevenci rizikového chování. Jde například o to, jak má škola komunikovat s rodiči a žáky a jak mají být nastavena pravidla, aby školní prostředí bylo zdravé a bezpečné. Hlavní úlohu v této oblasti má komplexní program Státního zdravotního ústavu „Škola podporující zdraví“. Druhou oblastí je prevence duševního zdraví, jejímž cílem je rozvinout u dětí seberegulační dovednos-

ti. Poslední oblast prevence se zaměřuje na specifickou problematiku sexuálního zdraví, návykových látek, výrazných projevů agresivity a další témata.

Všechny oblasti prevence jsou propojené a navazují na sebe podle věku žáků. Součástí systému je schéma, které školám ukazuje, jak jednotlivé programy zavádět a pokrýt prevenci u všech dětí. Databáze je kapacitně neomezená, přístupná kdykoli a pro všechny uživatele zcela zdarma. Kromě databanky programů systém nabízí také vzdělávací programy, například oceněný mezinárodní online kurz pro prevenci závislosti INEP (Úvod do prevence založený na důkazech) ve verzi pro ředitele škol i ve verzi pro pedagogy včetně metodiků prevence.

Zdroj informací pro studium i výzkum

Vedoucí týmu IPREV Mgr. Tomáš Jandáč z Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN potvrzuje, že platforma propukla v uplynulých měsících v život. Díky tomu, že se zástupci IPREV objevují na různých národních i krajských konferencích, obrací se na ně školy z různých částí republiky. „Již jsme byli na několika setkáních krajských a školních metodiků prevence a místních protidrogových koordinátorů. Dostáváme se tak nejen ke školám, ale také k úředníkům různých úřadů,“ podotýká Tomáš Jandáč a zdůrazňuje, že platforma se rozšiřuje i co se týče obsahu. „Spolupracujeme již s několika organizacemi, které přes platformu nabízejí vzdělávání v prevenci, dojednáváme spolupráci s odborníkem na oblast právního povědomí a legislativy ve školách, s několika organizacemi domlouváme rozrůstání nabídky preventivních programů, které by měly být v nabídce již do konce školního roku. Platformu jsme rozšířili i o nové podstránky, které se týkají podpory duševního zdraví, prevence kriminality nebo informací o nově se objevujících návykových látkách, jako je kratom, HHC, nikotinové sáčky a podobně. Platforma je aktivní také na sociálních sítích, jako je Facebook a Instagram, kde pravidelně alespoň jednou týdně přidáváme příspěvky s novinkami, a kde již máme několik set sledujících,“ přibližuje činnost IPREV jeho vedoucí Tomáš Jandáč. Podle adiktologa Jandáče se naplňuje také výukový potenciál platformy, která slouží jako zdroj informací pro studenty oboru adiktologie na 1. LF UK. „Na platformu se odkazujeme nejen na odborných konferencích, ale také na vzdělávacích kurzech pro metodiky prevence, kde jsme některými organizacemi zváni jako přednášející. O platformě se zajímají kolegové z jiných univerzitních pracovišť a vysokých škol a začínají se o ní dozvídat také kolegové ze zahraničí,“ uzavírá Tomáš Jandáč.

mal, vl

DĚTSKÁ POUŤ

1. června 2023
od 14.00

v zahradě Neurologické
a Psychiatrické
kliniky 1. LF UK a VFN,
Ke Karlovu 11, Praha 2

Pod záštitou starostky
MČ Prahy 2
Ing. Alexandry Udženija
POŘÁDAJÍ:

1. lékařská fakulta Univerzity
Karlovy, studentské spolky
1. LF UK ve spolupráci
se Všeobecnou fakultní
nemocnicí v Praze,
Městskou policií Prahy 2,
Vysokoškolským odborovým
svazem

NA PROGRAMU:

skákadlo, ukázky první pomoci, soutěže a odměny, balónky, ukázky činnosti a zásahu policie a policejních psů, sebeobrana, nemocnice pro medvídky, malování na obličej, hudba, prezentace policejních vozů, občerstvení a divadelní představení Dlouhý, Široký a Bystrozraký od divadelní skupiny vi.TVOR

1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

VFN PRAHA

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 2

Faustak
BRANĚNICKÝ KLASIK A LF UK

SM

ifmsa

SPOLUPRÁCE STUDENTŮ VYSTAVATELŮ
PRAHA

ČASO PRACÍ

čas

Siko

MEGAKNIHY

DATNIT

ÚZS VM

ÚŘAD PRO
ZASTUPOVÁNÍ STÁTU
VE VĚCÍCH MAJETKOVÝCH

Adiktologové o práci nepřijdou. Bohužel

K závislostem vede člověka systém odměn založený na dopaminu a dalších neurotransmiterech. Užívání psychoaktivních látek patří k člověku odjakživa, ale nejsme v tom sami – změněných stavů vědomí cíleně dosahují i jiní živočichové.

Adiktologie je věda, která zjišťuje, jaké aktivity pomáhají snižovat výskyt závislostí v populaci, a tyto aktivity pak uvádí do praxe. V řetězci boje proti závislostem se ocitá mnoho profesí. Adiktolog by je měl umět orchestrovat a zajišťovat všechny oblasti péče, kterým se třeba jiné profese věnovat nemohou.

Šíře oboru je obrovská a jako studijní program je akreditován pouze na 1. LF UK.

V rozhovoru s prof. Romanem Gabrhelíkem, zástupcem přednosty Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN pro vědu, výzkum a doktorský studijní program, jsme se pokusili rozsah oboru alespoň naznačit.

Návykové látky a závislosti patří k člověku od nepaměti. Jedná se evoluční chybu lidského rodu?

Evoluční chybou bych to nenazýval, změněných stavů vědomí totiž cíleně dosahují i jiní savci. Zdokumentováno je to například u slonů nebo delfínů. Sloni se sami učí vyhledávat zkašené ovoce, jehož užívání je pak dovádí k pozorovatelným změnám chování. Podobně je to popsáno i u opic, ale také například u hmyzu, například octomilek, tedy i živočichů, kteří nespádají mezi savce.

Jak funguje mechanismus, který člověka vede k užívání návykových látek, respektive k závislosti na čemkoli?

Zjednodušeně, zodpovědný je za to tzv. systému odměn v mozku, který souvisí s dopaminem a dalšími neurotransmitery. To je relativně složitý, ale již dobře popsán princip toho, jakým způsobem člověk dochází k libým pocitům, které ho motivují k opakování nějaké činnosti – ať už jde třeba o sex, jídlo, nebo užívání různých psychoaktivních látek. Mozek se zkrátka učí opakovat to, co mu dělá dobře, co mu přináší kýženu odměnu. Čím větší je odměna, tím víc je člověk motivován k opakování té činnosti. A to může vést k závislosti.

Je vůbec možné si představit člověka jako takového bez drog a závislostí?

My adiktologové o práci určitě nepřijdeme. Je otázka, jak se bude proměňovat dosahování změněných stavů vědomí. Je možné, že v budoucnu už k tomu nebudeme potřebovat klasické návykové látky nebo alespoň ne v takovém měřítku. Ukazuje se,

že i používání různých elektronických médií vede k podobným efektům jako užívání návykových látek. V tomto ohledu dochází k posunu v tom, s jakými typy rizikového chování a v jaké míře se setkáváme, a ve vnímání nebezpečnosti třeba právě nelátkových závislostí, jako třeba nadměrného využívání chytrých telefonů nebo tabletů u dospělých i dětí.

Je cílem adiktologů absolutní abstinence ve společnosti?

Asi se shodneme, že ideální je návykové látky neužívat vůbec. K našemu fyziologickému fungování je nepotřebujeme, ani pro změny vědomí nemusí být nezbytné. Z hlediska profese adiktologa, který se zasazuje o co nejzdravější populaci, je na místě doporučit se návykovým látkám vyhnout. Je otázka, jestli může být zdravá a neužívající celá společnost, ale v oboru se aktivně snažíme v populaci snižovat výskyt problémového užívání, které je ostatně zcela preventabilní.

Neužívání je tedy ideál, jsme ale zároveň realisté. Proto operujeme například s termínem „risk reduction“ a „harm reduction“. Tyto strategie minimalizace rizik cílí na to, aby člověk, když už nějakou látku užije nebo užívá, tak aby ji užíval co nejbezpečněji. Jak z hlediska množství a rizika předávkování, tak způsobu podání. To jsou například již notoricky známé výměnné programy injekčních potřeb. Ale i v oblasti prevence u dětí tyto principy mají své místo. Máme programy, které vedou děti k tomu, aby neužívaly drogy vůbec, ale už v sedmé třídě je učíme, jak se chovat bezpečně v případě, že se s nimi setkají. Připomeňme si, že devět z deseti šestnáctiletých má zkušenost s alkoholem.

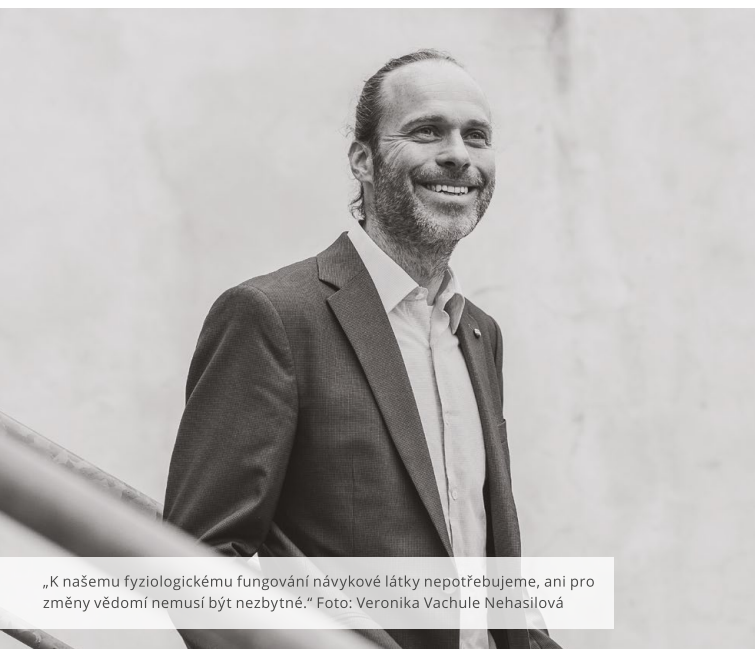
„Mozek se učí opakovat to, co mu dělá dobře,
co mu přináší kýženou odměnu. To může vést
k závislosti.“

Foto: Veronika Vachule Nehasilová

V českých zemích byl zastánce abstinence nebo střídmeho užívání alkoholu třeba prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

Řekli jsme, že psychoaktivní látky k nám patří odjakživa. Snažili se lidé v historii omezovat jejich užívání?

V různých společnostech vždy docházelo k nadužívání a někteří vládci se tohoto tématu dotýkali. Restrikce – i když spíše k ochraně spotřebitele – najdeme například už v Chamurapiho zákoníku. V českých zemích byl zastánce abstinence nebo střídmeho užívání alkoholu třeba prezident Masaryk. Ve většině společností se objevovaly snahy užívání psychoaktivních látek korigovat. Třeba v přírodních národech patřily návykové látky k šamanství a rituálům, ale ani tam se neužívaly plošně a bezbřezě bez nějakých společenských limitací.

„K našemu fyziologickému fungování návykové látky nepotřebujeme, ani pro změny vědomí nemusí být nezbytné.“ Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Adiktologie je ale relativně mladým oborem. Kdy se začal ustanovovat do dnešní podoby?

První specializovaná ústavní léčebná zařízení se zaměřením na alkohol se začala objevovat na konci 19. století. Ve Švýcarsku a Švédsku vznikly první ústavy, které se pak staly inspirací i pro obdobná pracoviště na našem území. Prvním takovým u nás bylo zařízení spojené s Bedřichem Koňářikem, které vzniklo v roce 1909 ve Velkých Kunčicích. Šlo o první specializované pobytové zařízení pro závislé osoby u nás, tehdy výhradně pro

muže. Model, který zde byl nastaven, posloužil jako výchozí i pro tzv. apolinářský léčebný model rozvíjený docentem Jaroslavem Skálou v současných prostorách Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN. To už byl komplexní léčebný plán, který se stal zlatým standardem pro léčbu závislostí pro celé tehdejší Československo. Do jeho spektra spadá mnoho oblastí péče, od lékařských přes psychosociální až po péči o spirituální dimenze pacientů.

Klinika adiktologie a vůbec adiktologové se dnes kromě péče o pacienty věnují také preventivním aktivitám.

Adiktologie je věda, ve které jednoduše řečeno zjišťujeme, jaké aktivity pomáhají snižovat výskyt závislostí v populaci. Jsme schopni měřit, jaké věci fungují a v jaké míře – řídíme se „evidence-based“ principy. A výzkumy ukazují, že prevence se vyplácí. Pokud se v prevenci zaměříme na mladé lidi, můžeme tím dosáhnout toho, že část z nich s užíváním návykových látek vůbec nezačne a část je začne užívat později. My sami ovšem preventivní programy třeba ve školách přímo nerealizujeme. Spíše je vymýšlíme a sledujeme, které z nich fungují, a vzděláváme ty, kteří je pak realizují.

Obor adiktologie je v České republice akreditován pouze na 1. LF UK. Co všechno obnáší?

Adiktologie jako taková je transdisciplinární obor. Setkávají se tu různé oblasti zájmu, různé profese. Adiktologie zahrnuje práci lékařů, psychologů, sociálních pracovníků, duchovních.

Neužívání je ideál, jsme ale realisté. Proto operujeme například s termínem „risk reduction“ a „harm reduction“.

Potřebujeme také navrhovat a komunikovat se zákonodárci a mít dobrý legislativní rámec. Pracujeme také s kriminologickou perspektivou, aby se omezovala dostupnost návykových látek na černém trhu. Zajímá nás také, jak funguje marketing, který pomáhá dostat návykové látky k dětem, jaké strategie se zde používají, abychom mohli navrhovat „protistrategie“. Šíře oboru je skutečně obrovská.

Absolvent studia adiktologie by měl být tedy schopen celou tuto komplexitu pojmout?

Adiktolog nemá suplovat jednotlivé profese, ale měl by rozumět přístupům a vstupům těchto profesí, měl by je umět využívat a koordinovat. Adiktolog by měl orchestrovat další profese a zajišťovat všechny oblasti péče, kterým se třeba jiné profese věnovat nemohou. Lékař například diagnostikuje pacienta a navrhuje

léčebný postup, ale vlastní terapeutickou práci s pacientem může přenechat adiktologovi, díky čemuž má pak kapacitu věnovat se dalším akutním pacientům. Adiktolog v nějaké míře skutečně pojímá všechny oblasti a dokáže je ve spolupráci s dalšími profesemi integrovat v jeden funkční celek.

Mezi významné projekty, za kterými stojí Klinika adiktologie 1. LF UK, patří například platforma IPREV, jíž se v tomto čísle věnujeme na jiném místě. Zmínil byste i nějaké další aktuální projekty, třeba z oblasti léčby?

Projektů, kterým se věnujeme, je mnoho. Co se týče výzkumu, zabýváme se například účinností substituční léčby. Část pacientů, kteří užívají návykové látky, vyhledá pomoc a může být zařazena do programu substituční léčby. Abychom věděli, jakým způsobem a jak úspěšně je léčíme, můžeme zvolit různé strategie, a jednou z nich je využívání celé řady národních zdravotních registrů. Díky nim jsme schopni sledovat pacienty v substituční léčbě v souvislosti s různými zdravotními problémy třeba dvacet let, nebo i déle. Provedli jsem například studii mapující účinek substituční léků u matek podávaných během těhotenství a také vliv této léčby na jejich děti. Mohli jsme se podívat na porodní metriky dětí, sledovali jsme jejich morbiditu a mortalitu a byli jsme schopni ty děti sledovat i dále do pozdějšího věku. Nedávno jsme měli studii o dětech do tří let věku a půjdeme dál. Je to jeden ze střípků do mozaiky, díky kterému můžeme hledat, kde je prostor pro zlepšení léčby.

Mimochodem rozdělují se stále drogy na měkké a tvrdé?

Tomuto rozdělování se už aktivně vyhýbáme. A díky edukaci našich studentů, ale i širší odborné veřejnosti, se i obecně objevuje méně. Je totiž zavádějící. Dopady konzumace alkoholu na duševní a fyzické zdraví i sociální život jsou dosti velké, ale veřejnost možná alkohol považuje za méně škodlivý než tzv. tvrdé drogy. V preventivních programech toto dělení nepoužíváme. Může to být ale jedno z témat, které dokáže přimět děti ke spolupráci a tvorbě vlastního názoru. Diskuzí nad tímto tématem je můžeme edukovat a učit kritickému myšlení, díky čemuž mohou nahlédnout, že zrovna konzumace alkoholu není jen tak. Kromě toho se návykové látky dělí různě, například na legální a nelegální, ale to se jednak mění a jednak ani to nevypovídá o jejich škodlivosti.

Jak velká část vaší péče je věnována uživatelům nelegálních drog, jako jsou heroin nebo pervitin?

Poškození uživatelů nelegálních návykových látek, které zmiňujete, jsou hodně viditelná. Tito pacienti mají hromadu přidružených problémů, somatických i duševních, a to také komplikuje jejich léčbu. Z hlediska terapie jde o složité pacienty. Ale co se týče jejich počtu, je jich mnohem méně

„Když sečteme rizika a negativní vlivy konzumace i malých dávek alkoholu pro celý organismus, tak nám prospěšnost nevychází nikde.“
Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Adiktologie je věda, ve které zjišťujeme, jaké aktivity pomáhají snižovat výskyt závislostí v populaci. Jsme schopni měřit, jaké věci fungují a v jaké míře. Řídíme se „evidence-based“ principy.

než problematických uživatelů alkoholu. V tomto srovnání jde o menší část populace.

Dříve se tvrdilo, že alkohol v nějaké přiměřené míře může zdravý částečně prospívat. V posledních letech se tento pohled opouští. Jak je to z pohledu adiktologie?

Některá odbornost pro některý orgán možná může považovat přiměřenou konzumaci alkoholu za prospěšnou. Alkohol je ale neurotoxin a jakýkoli neurotoxin v mozku škodí. A když sečteme rizika a negativní vlivy konzumace i malých dávek alkoholu pro celý organismus, tak nám prospěšnost nevychází nikde.

mal

Při studiu adiktologie se hodí mít partáka

Adiktologie je důležitý obor, jehož studium má velký smysl. Studium je ale občas náročné, a proto je dobré mít partáka. Tím může být Česká asociace studentů adiktologie (ČASA). Naší ambicí je tvořit prostor, ve kterém má každý možnost se vyjádřit, pobavit, inspirovat a dále vzdělávat. Díky asociaci ale také vzniká důležitý hlas studentů, který se může podílet na našem dalším vzdělávání a působení.

Česká asociace studentů adiktologie sdružuje studenty studijního programu adiktologie. Naším cílem je vytvořit prostor, ve kterém můžeme sdílet své zkušenosti, rozšiřovat znalosti a dovednosti. Díky spolupráci s akademickou obcí a profesionály v adiktologických službách přispíváme k profesnímu rozvoji studentů a zvyšujeme povědomí o studijním oboru mezi veřejností. Během tohoto akademického roku se ČASA podílela na organizaci už několika akcí. Prezentovali jsme se na Ceně adiktologie 2022, ve stejném měsíci jsme uspořádali historicky první adiktologický kvíz, ve kterém si mohli studenti adiktologie ověřit své znalosti. V druhé polovině prosince jsme se ve větším počtu sešli na předvánočním setkání, kde jsme probírali studium a sdíleli mezi sebou naše zkušenosti ze zkoušek a zápočtů. Mohli jste nás potkat i na dni otevřených dveří 1. LF UK nebo webináři pro zájemce o studium.

V lednu jsme uspořádali první z mnoha plánovaných vzdělávacích akcí roku 2023. Ve spolupráci s dr. Kateřinou Svěcenou a zahraničními studenty jsme otevřeli téma studia v zahraničí a výměnných programů v rámci Erasmu. Na našem facebookovém profilu je k dohledání záznam z tohoto webináře, tak se určitě podívejte, ať víte, kde máme po světě otevřené dveře.

Pomáháme také s organizací setkávání studentů s pedagogy, na kterých se v pravidelných intervalech vzájemně informujeme o potřebách, průběhu studia a dalších plánech. Ke vzájemnému setkávání dochází tradičně i na konci akademického roku, kdy s pedagogy slavíme blížící se letní prázdniny. Nyní plánujeme mnohá další setkání studentů mezi sebou i s pedagogy i jinými odborníky. Během příštího akademického roku se můžete těšit na spolupráci studentských spolků 1. LF UK, které vědomostně a osobnostně obohatí nejen adiktology. Budete nás moci vidět i na dalších studentských událostech, ale i na akcích pro širokou veřejnost. Plánujeme znovuoživit přednáškové večery, více propojovat studenty s profesními organizacemi, navazovat kontakty se studenty ze zahraničí a pořádat volnočasové aktivity.

Připojte se k nám! Do ČASA se může přihlásit každý, kdo je studentem bakalářského, magisterského nebo doktorského studia adiktologie. Stačí nás kontaktovat na e-mailové adrese: addictology.student@gmail.com a zaplatit jednorázový členský příspěvek 200 Kč. Získáte tak aktuální přehled o nadcházejících vzdělávacích, kulturních i volnočasových akcích, které ČASA pořádá.

*Alexandra Chalupová, Adéla Matoušková,
za spolek ČASA*

Medici pomáhají přestat kouřit

Jako medicí naší fakulty si uvědomujeme významný, komplexní klinický dopad užívání tabáku, a proto jsme ve spolupráci s personálem Centra pro závislé na tabáku III. interní kliniky 1. LF UK již několikrát pro veřejnost otevřeli poradenské stánky. Zastavují se u nás ti, kdo mají zájem přestat kouřit, berou si informační brožury či sdílí svůj příběh, jak se jim podařilo přestat. Překvapilo nás, že do našich stánků přišlo také několik učitelů, kteří se ptali na různé typy tabákových výrobků, a potěšilo nás, že si brali letáčky pro nástěnky do školy. Na těchto akcích měříme zájemcům hladinu oxidu uhelnatého ve vydechaném vzduchu a vysvětlujeme výsledky měření. Některé kuřáky jejich vlastní hodnoty nepříjemně překvapí. Z akcí odcházíme s dobrým pocitem a doufáme, že jsme některým kuřákům pomohli udělat další krok k jejich cíli přestat.

Takové akce jsme v loňském roce měli například v rámci Ordinance Blesku, pořádané ve spolupráci s VFN na Karlově náměstí, při Dni zdraví se STOBem (Stop obezitě), v rámci Dne zdraví na Poliklinice Prahy 7, ovšem nejnavštěvovanější byl náš stánek během dvoudenních Pražských primátorek na náplavce. Ve všech případech jsme poskytovali poradenství několika desítkám zájemců, převážně kuřáků, a několik z nich se pak stalo i pacienty Centra pro závislé na tabáku III. interní kliniky 1. LF UK a VFN.

*Anna Jenčíková, Barbora Lokočová, Jan Hlaváč,
medici 1. LF UK*

Ekumenická bohoslužba slova

*25. května 2023 v 17.00, Malá posluchárna
Anatomického ústavu 1. LF UK*

Úvodní slovo:

Ondřej Naňka

David Sedmera

Harmonia Mozartiana

Pragensis

*Rekviem za dárce těl pro studium
anatomie bude slouženo
bratrem Zdeňkem Susou za
Českobratrskou církev evangelickou
a bratrem Josefem Šplíchalem za
církev římskokatolickou.*

Studenti zhodnotili výuku za rok 2021/2022. Počet slovních komentářů byl rekordní

Mezi nejlépe hodnocenými učiteli byla také Ludmila Maffei Svobodová z Ústavu biofyziky a informatiky 1. LF UK. V Akademickém klubu jí blahopřáli děkan Martin Vokurka a proděkan Andrea Burgetová. Foto: Olga Bražinová

Studentské hodnocení výuky prošlo v minulém roce výraznou redukcí z 30 otázek na čtyři. Studenti oznámkovali u každého absolvovaného předmětu jeho teoretickou výuku, praktickou výuku, učitele, a nakonec mohli připojit slovní komentář.

Časově přívětivější možnost ohodnotit výuku za rok 2021/2022 přilákala větší počet studentů než v loňském roce, kteří vyplnili nejvíce slovních komentářů za celou historii studentského hodnocení výuky (viz infografiku na sousední straně).

Tradičně má hodnocení největší návratnost v prvních ročnících v oboru všeobecné lékařství v české paralelce, kde dosahuje až 30 %. Návratnost v prvním ročníku zubního lékařství v české paralelce ovšem jen mírně přesahuje 10 % a v dalších ročnících stejně jako v ostatních studijních programech je hluboko pod 10 %, čímž je bohužel negativně ovlivněna vypovídající hodnota výsledků například v klinických ročnících.

Zpráva o studentském hodnocení výuky je dostupná na fakultním webu na adrese: www.lfi.cuni.cz/hodnoceni-vyuky-uvod. Kompletní výsledky hodnocení najdete ve studijním informačním systému (SIS) v modulu Anketa.

red

Na březnovém jednání Akademického senátu 1. LF UK děkan prof. Martin Vokurka nejprve seznámil senátory s nejnovějším děním na fakultě a s průběhem vyjednávání o principech pro rozpis prostředků na univerzitě. Pro příští roky se očekávají změny, které bude vedení fakulty společně se fakultními zástupci v univerzitním senátu sledovat a připomínkovat. Zároveň byly představeny informace z rektorátu ohledně možných budoucích plánů ministerstva školství. Obecné konstatování z ministerstva školství zní, že by v rozpočtu měla být vysokému školství přidělena stejná částka jako v minulém roce.

Pan děkan informoval také o postupu výstavby Kampusu Albertov. Obecné konstatování z ministerstva školství je, že by v rozpočtu měla být vysokému školství přidělena stejná částka jako v minulém roce.

Následoval hlavní bod programu, kdy do komise pro hodnocení výuky byli zvoleni dva noví členové, z důvodu absolvování studia jedním studentským zástupcem a pro vyrovnaní poměru vyučujících a studentů na 5 : 5. Závěrem zasedání následovaly stručné informace z činnosti jednotlivých pracovních komisí senátu, které přednesli jednotliví předsedové. Nejdůležitějšími body opět bylo financování univerzity a fakulty. Legislativní komise připomínkovala také připravovanou novelu vysokoškolského zákona, která toho času byla v mezi-rezortním řízení.

Rozšiřování simulační výuky je vysoce žádoucí

I dubnové zasedání otevřel pan děkan informacemi o současném děním. Výstavba kampusu se posunula do další fáze – bude vyhlášena veřejná zakázka na zhotovitele s předpokládanou kolaudací v roce 2026. Dále pokračuje vyjednávání stran principů rozdělení prostředků na univerzitě a hodnocení vědeckého výkonu.

Děkan se také zmínil o strategických plánech fakulty, kdy se senát shodl, že podpora a další rozšiřování simulační výuky je vysoce žádoucí. Rozvoj simulačního centra je jedním z hlavních strategických cílů fakulty stran výuky. Mělo by také postupně docházet k většímu propojování teoretické a praktické výuky, k čemuž by měl přispět profil absolventa, kde bude přesně specifikované, které znalosti a praktické dovednosti by každý absolvent fakulty měl za dobu svého studia nabýt. Dále se pracuje na rozvoji pedagogických kompetencí akademických pracovníků. Proběhl první kurz, který měl pozitivní ohlasy, a plánují se další.

Další body, kterými se senát zabýval, byly reakreditace doktorského studijního programu Lékařská psychologie a psychopatologie a rozšíření doktorského studijního programu Nutriční a metabolické vědy. Byl schválen výsledek hospodaření fakulty za rok 2022 a předběžný rozpis financí na vědecké programy Cooperatio pro rok 2023.

Matěj Višňa, člen Akademického senátu 1. LF UK

STUDENTSKÉ HODNOCENÍ VÝUKY ZA ROK 2021/2022

1,14

průměrné hodnocení
Ústavu tělesné výchovy
1. LF UK, nejlépe
hodnoceného pracoviště

3 657

vyplněných
slovních komentářů

795

hodnotících
studentů

20–30%

návratnost v prvních
ročnících v oboru
všeobecné lékařství

13

učitelů obdrželo
průměrné hodnocení
1,00

1,17

průměrné hodnocení
Radiodiagnostické kliniky
1. LF UK a VFN, nejlépe
hodnoceného klinického
pracoviště

	průměrná známka	počet odpovědí	známka			
			1	2	3	4
hodnocení učitele	1,43	7616	73 %	15 %	7 %	5 %
hodnocení teoretické výuky předmětu	1,61	4548	59 %	26 %	11 %	4 %
hodnocení praktické výuky předmětu	1,62	4480	60 %	24 %	11 %	6 %

Nejlépe hodnocení učitelé za rok 2021/2022:

MUDr. Prokop Seif, Fyziologický ústav 1. LF UK

MUDr. Michal Vaňkát, Fyziologický ústav 1. LF UK

MUDr. Simona Arientová, Ph.D.,

Klinika infekčních nemocí 1. LF UK a ÚVN

Mgr. Bc. Ludmila Maffei Svobodová,

Ústav biofyziky a informatiky 1. LF UK

Mgr. Antonín Procházka, Ph.D.,

Ústav biofyziky a informatiky 1. LF UK

doc. Mgr. Karel Černý, Ph.D.,

Ústav dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF UK

Mgr. Jakub Žytek, M.Phil., Ph.D.,

Ústav dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF UK

prof. RNDr. Libuše Kolářová, CSc.,

Ústav imunologie a mikrobiologie 1. LF UK a VFN

Mgr. Ondřej Trnka, Ústav tělesné výchovy 1. LF UK

MUDr. Jiří Beneš, Ph.D., Radiodiagnostická klinika 1. LF UK a VFN

MUDr. Květoslav Červený, Anatomický ústav 1. LF UK

MUDr. Jaroslav Kotlas,

Ústav biologie a lékařské genetiky 1. LF UK a VFN

doc. MUDr. Ondřej Kodet, Ph.D.,

Dermatovenerologická klinika 1. LF UK

doc. MUDr. Zdeněk Vilikus, CSc.,

Ústav tělovýchovného lékařství 1. LF UK a VFN

MUDr. Mgr. Jolana Kopsa Těšinová, Ph.D.,

Ústav veřejného zdravot. a med. práva 1. LF UK

prof. MUDr. Pavel Maruna, CSc., Ústav patologické
fyziologie 1. LF UK

Foto: Archiv autorky

Rumunsko doporučuji všemi deseti

Rumunsko bylo jednou z mých prvních voleb ve výběru stáží, což když vyprávím, tak to spoustu lidí překvapí. Proč to byla jedna z mých prvních voleb? Protože zážitek nemusí být dobrý, ale především intenzivní. Důvodů, proč si vybrat Rumunsko, je hodně.

Zaprvé, Rumunsko je nádherná země. V Transylvánii, kde jsme s kamarádkou byly (pokud chcete jet s někým společně na stáž, dá se o to v přihlášce požádat), se kromě pohoří Západní Karpaty nachází spousta historických památek, od hradu Bran, kde pobýval Drákula, po hrad Peleş, který dokonce navrhoval český architekt Karel Beneš. Překvapí vás například, že oblast Transylvánie není zas tak odlišná od naší kultury (na náměstí se prodává trdelník a langoš, ale to rozhodně není jediná podobnost) a uprostřed malebného městečka Sibiu, kde jsme byly na stáži, si většinu času připadáte spíše jako ve Vídni. Na náměstí věčně vyhrávají muzikanti, konají se zde koncerty, tradiční tance v krojích, opera nebo státní filharmonie pod širým nebem – a to všechno dokonce zadarmo. První dva týdny jsme z toho byly úplně odvařené, další dva už jsme utíkaly od kultury do hor a za jinými národními památkami.

Jiná nemocnice, jiná medicína

Zadruhé, a to je rozhodně důvod, proč je dobré Rumunsko navštívit, zažijete si úplně jinou nemocnici. Zažijete si, jaké to je, když nemůžete každému rovnou udělat CT nebo MRI a když se častěji spoléháte na propedeutiku než na zobrazovací metody. Byla jsem na interním oddělení, kde jsme hodně pracovali samozřejmě s fonendoskopem, ale i s přenosným sonem (ano, to je v těch zobrazovacích metodách trochu výjimka) – sonda byla připojená k obyčejnému tabletu. Během měsíční stáže jsem se naučila rozeznávat časté diagnózy, jako jsou třeba žlučnickové kameny nebo cirhotická játra.

Kromě toho zažijete i jiný přístup k medicíně. Dost velká část práce doktora je tam pouze přemlouvat pacienty, aby šli na důležitou operaci nebo se nechali naočkovat. Proočkovanost je tady asi třetinová oproti České republice a důvěra v doktory

a medicínu je tu velký problém, většina pacientů zásadně odmítá i „obyčejnou“ cholecystektomii.

Vidíte i trochu jiné nemoci – například hepatitidu typu B jsme tady viděli téměř denně. Nenechte se zmást ani prostory. Staré budovy sice vypadají dost neudržované (to se ovšem dá říct i o některých českých nemocnicích), ale v nových odděleních si připadáte jako na západě, rozdíl se zbytkem Evropské unie se pomalu, ale jistě stírají. Na mém oddělení překvapivě angličtina problém nebyl, dokonce mě učila doktorka, která několik let pracovala v Londýně. Nicméně se to nedá říct o všech odděleních. Jsou stále místa, kde rumunští lékaři tak plynule anglicky nemluví, ale výběrem chirurgického oboru v tomto ohledu chybu určitě neuděláte.

Smažák nechyběl

Co se týče sociálního programu, tak konkrétně v rumunském Sibiu žádný každodenní plán nečekejte. Nicméně na národním výletě jsem se dozvěděli, že v ostatních městech v Rumunsku sociální program docela dobře funguje a že jen my „exchange studentů“ v Sibiu jsme s rumunskými studenty v kontaktu minimálně. A protože jinde to očividně funguje, je jen otázkou času, než se to rozjede i v Sibiu.

Nicméně i přesto, že tam nebyl žádný oficiální program, jsme byli s pobytem opravdu spokojeni. Všichni jsme byli ubytováni na dvou patrech stejné koleje a každý den jsme si vymysleli nějaký svůj program, ať už procházky po městě se zmrzlinou, návštěvu okolních hor, přírodních bahenních lázní, výlety do

muzeí a zoo nebo i spoustu her a výletů do okolních měst. Na závěr jsme s rumunskou stranou strávili večer, kdy každý uvařil typické jídlo své země (smažák nesměl chybět), takže kromě jídla z celého světa jsme se mohli přejít i typickým rumunským Papanasi, což je fritovaný dezert politý zakysanou smetanou. Kromě toho nás pak ještě vzali na piknik nad městem, kde jsme se s nimi trochu zčuchli a odpustili jim jejich nepřítomnost během naší stáže. Vždyť jsme si to uměli udělat hezké sami. Rumunsko doporučuji všemi deseti, potkala jsem neuvěřitelně skvělé lidi, procestovala nádherná místa, a dokonce se i něco naučila do školy. Kromě toho mi moji čtyřtýdenní interní stáž uznali i jako dvoutýdenní prázdninovou praxi z interny.

Anna Volfová, studentka 6. ročníku všeobecného lékařství

„Na závěr jsme s rumunskou stranou strávili večer, kdy každý uvařil typické jídlo své země. Foto: Archiv autorky

Jednička |||| ON AIR

Všechny díly podcastu 1. LF UK si můžete pustit na Spotify.

Practise Emergency Medicine over a Weekend

Have you ever wondered what happens when you dial the emergency number on your phone? Who takes your call? What do they see on their screens? What do they do? Have you ever wondered what the fire department does when arriving at a crash site or a burning house – before the ambulance even arrives? The emergency medicine seminar with Schwester Euthymia Stiftung in Vechta, Germany, is more than just a “seminar.” It is a full-fledged, interactive, multi-day deep dive into emergency medicine and everything related. It occurs only twice a year, and I participated this March. Let me tell you – I am glad I did.

As a group of about 15 medical students and young doctors, we were shuttled from seminar room to seminar room and from department to department. Every minute was busy. One minute you were standing in the catheterisation lab, with the head of Cardiac Surgery walking you through the procedure. Then you were riding along in an ambulance during a real emergency. We also got driver’s safety training in rain and snow. We had a practical suturing course, which I almost forgot about because so much other stuff happened in these few days. My favourite experience was an exercise with the county fire department that

every firefighter must undergo yearly. With gas masks on, we had to crawl through a dark, tight, and smoke-filled maze inside a huge metal cage. Each pair of two only had one flashlight; this is an exercise in teamwork, as well as exposure therapy for claustrophobia. After dinner at the fire station, we got to visit the centre where emergency calls are taken, seeing emergencies unfold in real time. That weekend, the only difficulty was getting enough sleep with the intensity of the programme. Together with (great) food and accommodation – fully taken care of by the organisers – and amazing people, this weekend felt like both a vacation from daily responsibilities, as well as a hardcore educational experience, which made me fully appreciate the beauties of our profession. Every year the SES offers a few slots to our students; knowledge of the German language is required, but do not be afraid to apply if you are not a native speaker.

Contact DMK (www.dmk-cz.org or @dmk_cz on Instagram) about attending the Emergency medicine seminar in Vechta as an LFI student in the future.

Maximilian Woellersdorfer

Fakultu navštívil přední světový odborník na nádorovou ekologii

V diskuzích dr. Pienta ocenil výsledky společných projektů Centra nádorové ekologie a NÚVR ve výzkumu nádorových ekosystémů, zejména maligního kožního melanomu a glioblastomu. Foto: Olga Bražínová

Na pozvání Centra nádorové ekologie 1. LF UK a Národního ústavu pro výzkum rakoviny (NÚVR) navštívil v polovině března 1. lékařskou fakultu UK Dr. Kenneth J. Pienta z lékařské fakulty Univerzity Johnse Hopkinse v Baltimoru v USA. Jeho přednášku „The polyan euploid cancer cell state: an ecologic view of why cancer is resistant to systemic therapies“ si v Anatomickém ústavu 1. LF UK nebo online vyslechlo 150 odborníků z univerzitních i akademických pracovišť z celé České republiky.

„Doktor Pienta demonstroval molekulární mechanizmy polyan euploidizace nádorových buněk a jejich význam pro získání terapeutické rezistence nádoru a jeho metastazování včetně opožděného metastazování po zdánlivém vyléčení pacienta,“ shrnul prof. Karel Smetana, vedoucí Centra nádorové ekologie.

V diskuzích dr. Pienta ocenil výsledky společných projektů Centra nádorové ekologie a NÚVR ve výzkumu nádorových ekosystémů, zejména maligního kožního melanomu a glioblastomu. Podle ředitele NÚVR prof. Aleksiho Šeda se právě v těchto oblastech nabízí možnost oboustranně výhodné spolupráce s laboratorii prof. Pienty. „Výhledově bychom chtěli uskutečnit také společné projekty a výměnné stáže studentů doktorských studijních programů či postdoků,“ dodal prof. Šedo.

Dr. Pienta je profesorem pro urologii, onkologii, farmakologii a molekulární vědy a chemické a biomolekulární inženýrství. Na Univerzitě Johnse Hopkinse působí ve funkci vědeckého ředitele Bradyho ústavu pro urologii a spoluředitele centra nádorové ekologie. Dr. Pienta je v této oblasti předním odborníkem. Je autorem nebo spoluautorem téměř 800 vědeckých sdělení, která byla 55 000krát citována. Jeho Hirschův index činí 115.

red

A promotional graphic for Erasmus+ study abroad opportunities. It features a smiling young woman with brown hair and a red headscarf, holding a small European Union flag. The background is blue with white line-art icons of an eye, a heart, and a tooth. A white box contains text about study abroad, and a red box at the bottom provides contact information and a QR code.

Jak na studium v zahraničí – studijní pobyty a stáže?

Základní informace o studijních pobytech v zahraničí najdete zde: www.lf1.cuni.cz/erasmus-a-staze nebo můžete naskenovat QR kód:

Loono inspiruje lidi, aby se o sebe starali

„Naši školitelé navštěvují pravidelně školy, firmy či jiné akce, na kterých učí veřejnost o prevenci“, říká zakladatelka Loono a absolventka všeobecného lékařství na 1. LF UK Kateřina Šedová. Foto: archiv Loono

Tým mladých lékařů, studentů medicíny a dalších profesionálů z neziskové organizace Loono má za cíl zvyšovat povědomí o důležitosti prevence a přispívat k zdravotní gramotnosti společnosti. Během své devítileté existence odstartovalo Loono čtyři velké kampaně, v rámci kterých vzdělává veřejnost v oblastech prevence onkologických a kardiovaskulárních onemocnění i reprodukčního a duševního zdraví. V současné době se zaměřuje na prevenci jako celek. Pozitivně inspiruje, aby se o sebe lidé starali pravidelně a rádi.

Při plnění těchto cílů pomáhá neziskové organizaci Loono také mnoho studentů 1. LF UK. „Naši školitelé navštěvují pravidelně školy, firmy či jiné akce, na kterých učí veřejnost o prevenci. Mají tak jedinečnou příležitost naučit se komunikovat s pacienty, procvičit si prezentační dovednosti a potkat další zapálené studenty, kteří chtějí pomáhat lidem už během svého studia. Také vystupují v našich videích na sociálních sítích,“ vysvětluje zakladatelka Loono a absolventka všeobecného lékařství na 1. LF UK dr. Kateřina Šedová. Školitelem Loono se mohou stát studenti druhého až pátého ročníku jakéhokoliv zdravotnického oboru. V rámci Masterclass se učí od předních českých odborníků. „Díky Loono mám už nyní při studiu možnost zúčastnit se různých konferencí a dalších zdravotnických akcí. Můžu tak navazovat spoustu užitečných kontaktů mezi lékaři a dalšími odborníky,“ říká školitelka Natálie Štemberková, studentka 1. LF UK. Díky spolupráci s Loono mohou školitelé získat také doporučující dopis na Erasmus, případně jinou stáž, i při hlášení se o práci po dostudování.

Chcete se stát školitelem Loono i vy? Kontaktní formulář najdete na webových stránkách www.loono.cz.

*Barbora Fialová,
Loono*

V komunikaci s pacienty jsou sanitáři skvělí

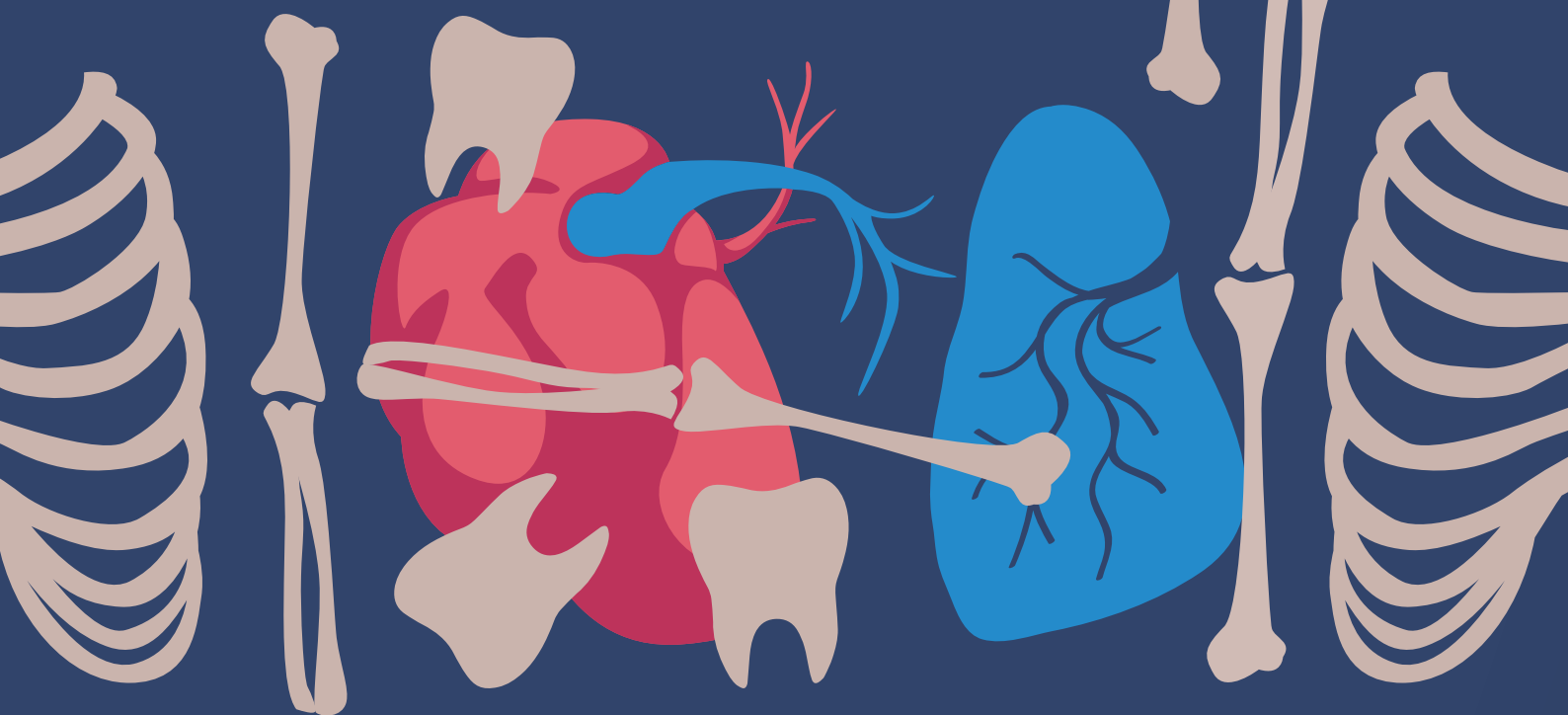
Vyhláška o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků uvádí dvacet sedm okruhů činností, které sanitáři zajišťují. Velmi důležitá dovednost tam ale zmíněna není, a to komunikace s pacienty za účelem zmírňování jejich častých obav a úzkostí. V tom je většina sanitářek a sanitářů skvělých. Respekt, empatii, vlídné slovo, povzbuzení a uklidnění během obtížných situací pacienti potřebují a sanitáři s nimi tráví mnoho času. Efektivní a slušná komunikace s ostatními pracovníky, schopnost pracovat pod tlakem, fyzická zdatnost, spolehlivost, zodpovědnost a vzdělávání jsou základní vlastnosti dobrého sanitáře.

Staniční sestra Marie Kratochvílová z II. interní kliniky – kliniky kardiologie a angiologie o práci sanitářů říká: „Je velmi důležité, aby sanitáři byli po zásluze respektováni členové ko-

lektivu. Muži sanitáři mají neoprávněně někdy problém s tím, že vnímají svou práci jako podřadnou, neoceňovanou.“ Studenti lékařské fakulty získají kvalifikaci k práci sanitáře absolvováním tří semestrů magisterského studijního oboru všeobecné lékařství a úspěšně vykonané zkoušky z ošetrovatelské péče. Desítky studentek a studentů medicíny tak pracují ve Všeobecné fakultní nemocnici jako sanitáři. Určitě by stálo za to ve spolupráci se Spolkem mediků českých, dalšími studentskými organizacemi, vedením 1. LF UK a VFN atraktivitu práce sanitáře mezi studenty zvýšit.

*František Trantina,
II. interní klinika – klinika kardiologie a angiologie
Ve spolupráci s umělou inteligencí Chat GPT.*

Muzejní noc na Jedničce

16. 6. 2023, 19.00—23.00

Otevíráme pro vás **ANATOMICKÉ MUZEUM,**
STOMATOLOGICKÉ MUZEUM
a **AKADEMICKÝ KLUB – FAUŠTÁK.**

Po celou dobu trvání muzejní noci bude u muzeí
připraven doprovodný program s medicínskou
tematikou.

Vstup volný!

1. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Více informací najdete na
www.lf1.cuni.cz

Karlovo náměstí
AKADEMICKÝ KLUB – FAUŠTÁK
Karlovo náměstí 40, Praha 2

ANATOMICKÉ MUZEUM
U Nemocnice 3, Praha 2

ulice Koteřinská

STOMATOLOGICKÉ MUZEUM
Kateřinská 32, Praha 2

ulice U Nemocnice

Od založení Onkologické kliniky 1. LF UK a VFN uplynulo 50 let. Sochu Josefa II. v popředí Všeobecné fakultní nemocnice v roce 2013 bezplatně zapůjčila Alšova jihočeská galerie. Foto: Olga Bražinová

Onkologie po právu ztratila nálepku beznadějného lékařského oboru

„Opakovaně jsem studentům medicíny říkal: Nepřeceňujte stáří svých lektorů a jejich nesporné zkušenosti. Onkologie je velmi dynamický obor, který ovládá často spíše ten mladší. Jakou přednost má tedy starší? Vidí problematiku někdy obecněji, ostřeji v souvislostech a může se vyjadřovat o historii,“ říká doc. Bohuslav Konopásek, který spolu s dalšími svými kolegy přispěl do almanachu k 50. výročí Onkologické kliniky 1. LF UK a VFN. Jeho příspěvek, který se věnuje historii kliniky, zde přetiskujeme.

Počátky vědeckého rozvoje zubního lékařství u nás najdeme v roce 1828, kdy prof. František Nessel zahájil přednášky z tohoto oboru na pražské univerzitě. Přednášky a praktická cvičení se konaly v areálu všeobecné nemocnice na tehdejší Dobytčím trhu, dnes Karlově náměstí. V jeho stopách pokračoval Nesselův syn Eduard, který byl prvním, kdo přednášel zubní lékařství v českém jazyce před rozdělením pražské univerzity na českou a německou v roce 1882. Přednášky se konaly v prostorách české polikliniky ve Vodičkové ulici, v domě „U Hopfenštoků“. Zubní ambulatorium mělo k dispozici několik místností, kde ordinovali a vyučovali prof. Eduard Nessel a doc. Mořic Baštýř od roku 1892. Historie Onkologické kliniky 1. LF UK a VFN není dlouhá. Pouhé půl století uplynulo od jejího založení. Padesát let, jeden profesní život, a mohu upřesnit, že vlastně můj. V roce 1972 jsem tehdy nastoupil na radioterapeutické oddělení Radiologické kliniky. Slovo onkologie se nesmělo vůbec vyslovovat, protože by se nás mohl pacient zeptat na význam termínu onkologie. My bychom pak byli nuceni hovořit o závažné nemoci, důležitosti léčby, a především o jejich vlastním boji. Tzv. „milosrdná lež“ byla

samozřejmostí a naši kolegové považovali obor sice za důležitý, ale velice smutný, beznadějný, depresivní a neperspektivní. Následující rok se stal stěžejním. Tehdejší zdravotníci „mocipáni“ si konečně připustili neudržitelnost situace a ve Všeobecné fakultní nemocnici etablovali samostatnou onkologickou kliniku. Prvním přednostou se stal prof. Vladimír Stašek, uznávaný odborník v radioterapii i mimo území našeho státu. Vysoká, hubená, obrýlená postava v bílém plášti vyzářovala respekt a vzbuzovala důvěru pacientů. Nová klinika však dostala první ránu. Po krátké době prof. Stašek nečekaně zemřel. Přednostemství převzal doc. Václav Bek. Byl velmi vzdělaný, systematický, až trochu pedantský. Pod jeho vedením se začala onkologie utvářet a definovat jako jiné lékařské disciplíny. Měla své stálé, věrné pracovníky (dr. Paleček, dr. Havránková, dr. Jakoubková, dr. Kvapil, dr. Abrahámová a ti nejmladší – dr. Brabencová a já.) Své úkoly začala plnit ambulance i lůžkové oddělení. Práce v týmech dostala jasná pravidla. Tým pro ORL pacienty, tým pro stomatologickou chirurgii, tým pro maligní melanom, tým gastroenterologický, tým pro maligní lymfomy, tým pro děti s onkologickým onemocněním. Profesori

Tošovský, Heřmanský, Trapl, Koutecký, Mazánek dnes již nejsou mezi námi, ale nejen my, ale především stovky jejich a současně našich pacientů na ně nikdy nezapomenou.

Významnou událostí bylo přiřazení onkologické laboratoře I. gynekologie, a tak se i klinický výzkum dostal pod hlavičku fakultní onkologické kliniky. Další mezník patřil postgraduální výuce. Katedra klinické onkologie (zal. 1978) položila základy jednotné výchovy onkologie na území našeho státu. Vzpomínám, jak jsme společně s dr. Bauerem (později přednostou kliniky) jezdili po vlastech českých a přednášeli o věcech dnes již pro studenty medicíny běžných. Katedra pracovala spolehlivě (kurzy, stáže, atestační zkoušky.) Později v rámci decentralizace byla organizace radikálně změněna.

Po úmrtí doc. Beka byla Onkologická klinika svěřena do rukou prof. Pavla Klenera, který v pozici přednosty působil v letech

nezanedbatelnou závažnost a stala se obávanou karierní metou. Do dalšího přednostenství byl uveden doc. Jan Bauer. Období bylo poznamenáno jistým druhem nestability. Před Onkologickou klinikou 1. LF UK a VFN stála řada problémů, které se musely řešit. Hlavním cílem bylo vytvořit nový pracovní tým, a to nejen lékařský, ale i dalších pracovníků ve zdravotnictví (sestry, sanitáři, pomocnice, fyzici, inženýři.) Dát řád běžné činnosti kliniky, zlepšit technické vybavení pracoviště, provést přestavbu kliniky a vždy pečlivě dbát o lidský přístup, který je nezbytný pro jakoukoli medicínu. Během pěti let (1990–1995) byla většina cílů splněna. Poté následuje dlouhé období pod vedením profesora Luboše Petruželky. A jak vypadá Onkologická klinika dnes? Její postavení je zcela odlišné, než bylo před 50 lety. Onkologie po právu ztratila nálepku beznadějného, fatálního lékařského oboru. Za vedení profesora Petruželky se vždy výrazně uplatňo-

Onkologická klinika 1. LF UK a VFN klade důraz na týmovou spolupráci. Foto: Olga Bražinová

Vždy se snažíme zohlednit i stanoviska z jiných oborů – internisty, psychiatra, farmakologa, psychologa a dalších. Těsnou spoluprací jsme zahájili s paliativním týmem nemocnice.

1988 a 1989. Sametová revoluce však potřebovala i nové členy vlády. Profesor Klener byl jmenován ministrem zdravotnictví a pochopitelně jeho přednostenství bylo ukončeno. Navzdory jeho pouze krátkému pobytu u nás zanechal hlubokou stopu, zejména v postgraduální výuce. Atestační oborová zkouška získala svou

vala snaha o kopírování velmi dynamického vývoje onkologie ve světě. Využívali jsme zkušenosti odborníků nejen u nás, ale též v zahraničí. Vzájemné návštěvy, studijní pobyty, konzultace se staly běžnou praxí. Nejvíce si cením důsledného vedení k týmové léčbě. Zařazení histopatologa do předléčebné strategie, využívání pečlivé stratifikace na molekulárně genetické bázi je dnes samozřejmostí. Vždy se snažíme zohlednit i stanoviska z jiných oborů – internisty, psychiatra, farmakologa, psychologa a dalších. Těsnou spoluprací jsme zahájili s paliativním týmem nemocnice. Terapie individualizovaná, cílená, doslova šitá na míru přináší své ovoce a nesporně bude i v budoucnu nepostradatelná.

Bohuslav Konopásek,
Onkologická klinika 1. LF UK a VFN

TŘI ROKY S COVIDEM
– Česká televize, 90' ČT24
1. 3. 2023

**TÝDEN MOZKU: STIMULACE
LIDSKÉHO MOZKU**
– Česká televize, Studio ČT24
16. 3. 2023

JÍDLO JAKO PROBLÉM
– Česká televize, Události
8. 4. 2023

**NEDOSTATEK PSYCHOLOGŮ
V ČESKU**
– TV Nova, Televizní noviny
10. 4. 2023

LÁTKA KRATOM: NA ČESKÉM TRHU
– Český rozhlas Radiožurnál,
Polední publicistika
24. 3. 2023

**POČÍTAČ NIKDY NEDOKÁŽE TO,
CO ČLOVĚK**
– Český rozhlas Radiožurnál,
Speciál Radiožurnálu
6. 4. 2023

**ROZTOČOVÍ ALERGICI, POZOR
I NA MOŘSKÉ PLODY**
– Český rozhlas Radiožurnál,
Host Lucie Výborné
6. 4. 2023

**VBOČENÝ PALEC ŘEŠÍ NOVÉ
TYPY OPERACÍ**
– Český rozhlas Dvojka,
Dva na Dvojce
14. 4. 2023

**ODBORNÍK: ČESKÁ SPOLEČNOST
JE AŽ PROALKOHOLICKÁ**
– Deník N
2. 3. 2023

**GENETIKA: SCI-FI V RUKÁCH
LÉKAŘŮ**
– Téma
3. 3. 2023

**TAKÉ STROJE CHYBUJÍ. LÉČIT
MUSÍ LÉKAŘ**
– Lidové noviny
20. 3. 2023

NADĚJE NA PŘEŽITÍ JE VELIKÁ
– Deník Zdraví
23. 3. 2023

**NÁDOR PLIC PŘEŽÍVÁJÍ I TI, KTEŘÍ BY
DŘÍVE BYLI DÁVNO MRTVÍ**
– Deník
6. 3. 2023

**CENA CIGARET JE U NÁS POŘÁD NÍZKÁ,
MYSLÍ SI PROF. KRÁLÍKOVÁ**
– iDnes
19. 3. 2023

**PŘED 25 LETY SE V ČESKU POPRVÉ
OPEROVALA PARKINSONOVA NEMOC**
– Novinky
26. 3. 2023

CIGARETY NEŠKODÍ JEN SRDCI A PLICÍM
– iRozhlas
20. 4. 2023

JEDNIČKA V SÍTÍCH

f Na Facebooku si velkou pozornost (7 355 zobrazení) vysloužil příspěvek s oceněním vynikajících učitelů a učitelek 1. LF UK. Ještě jednou jim gratulujeme a děkujeme za jejich práci!

📷 Fotky z Albertovských schodů, tradiční akce Spolku mediců českých, si vysloužily 644 lajků.

Blahopřejeme k březnovým a dubnovým výročím:

doc. MUDr. Janu Kunstýřovi, Ph.D.,
z Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny
i. LF UK a VFN
prof. MUDr. Milanu Tučkovi, CSc.,
z Ústavu hygieny a epidemiologie i. LF UK a VFN
prof. MUDr. Ctiboru Povýšilovi, DrSc.,
z Ústavu patologie i. LF UK a VFN
doc. MUDr. Miladě Zemanové, Ph.D.,
z Onkologické kliniky i. LF UK a VFN
prof. PhDr. Petru Svobodnému, Ph.D.,
z Ústavu dějin lékařství a cizích jazyků i. LF UK
doc. MUDr. Evženu Křepelovi, CSc.,
z Ústavu lékařské biochemie a laboratorní diagnostiky i. LF UK
a VFN
doc. RNDr. Dušanu Cmarkovi, Ph.D.,
z Ústavu biologie a lékařské genetiky i. LF UK a VFN
doc. RNDr. Bertě Otové, CSc.,

z Ústavu biologie a lékařské genetiky i. LF UK a VFN
doc. MUDr. Aleně Černé, CSc.,
z Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny
i. LF UK a VFN
prof. MUDr. Otomaru Kittnarovi, CSc.,
z Fyziologického ústavu i. LF UK
prof. MUDr. Ivanu Netukovi, Ph.D.,
z II. chirurgické kliniky – kliniky kardiiovaskulární chirurgie
i. LF UK a VFN
doc. MUDr. Olze Dlouhé, CSc.,
z Foniatrické kliniky i. LF UK a VFN
prof. MUDr. Pavlu Dunglovi, DrSc.,
z Ortopedické kliniky i. LF UK a FN Bulovka
prof. MUDr. Pavlu Michálkovi, Ph.D.,
z Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny
i. LF UK a VFN

KNIŽNÍ NOVINKY

Spravedlnost v medicíně

Sborník 17 příspěvků přednesených na další z již tradičních konferencí na téma etiky a komunikace v medicíně, které od roku 2011 každoročně pořádá Česká lékařská komora. Nad spravedlností v medicíně se zamýšlejí nejen lékaři různých specializací, ale také právníci, etici, psychologové a teologové.

Pozornost věnují kategoriím distributivní, procedurální, retributivní či restorativní spravedlnosti, uvažují nad spravedlností v konzumní společnosti, ve společnosti rozdělené na „chudé“ a „bohaté“ nebo v situaci problematické alokace zdrojů například v období pandemie covidu-19.

Autoři: Radek Ptáček, Petr Bartůněk a kol.

Nakladatelství: Grada

INFORMAČNÍ ZDROJE

E-knihy od vydavatelství Elsevier k dispozici

V rámci konsorciálního předplatného CzechELib je možné využít do konce tohoto roku přístup k více než 1 200 unikátních e-knih předního evropského vydavatele Elsevier. Pokryty jsou tyto obory:

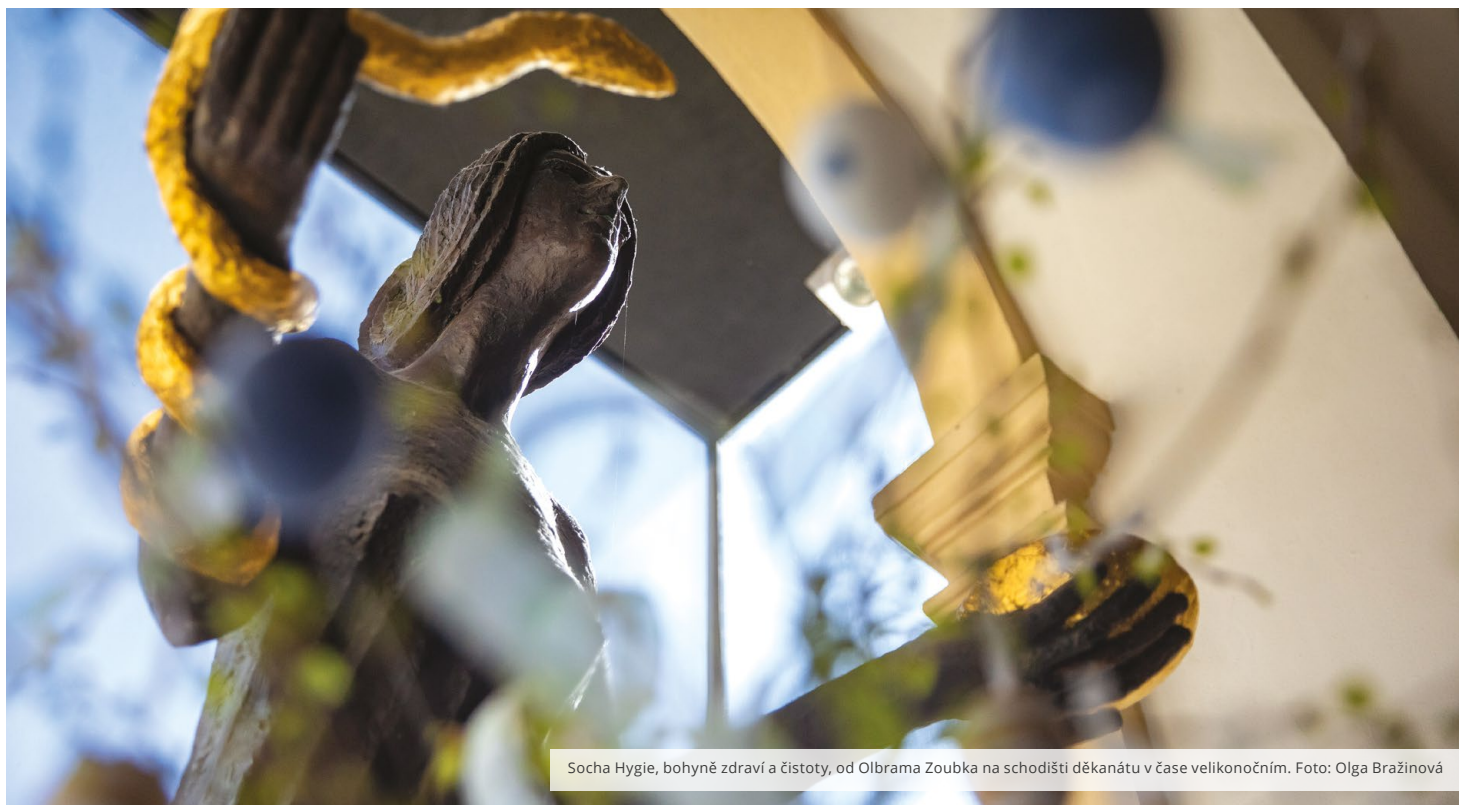
- Agricultural, Biological, and Food Sciences
- Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
- Biomedical Engineering
- Biomedical Science and Medicine
- Chemistry
- Chemical Engineering
- Engineering
- Energy
- Earth and Planetary Sciences
- Environmental Science

- Immunology and Microbiology
- Mathematics and Computing
- Materials Science
- Neuroscience and Psychology
- Pharmacology, Toxicology, and Pharmaceutical Science
- Social Sciences

Z oblasti medicíny je k dispozici nejméně 400 knižních titulů. Bližší informace včetně seznamu konkrétních e-knih získáte na našich webových stránkách <https://uvi.lf.cuni.cz/news/e-knihy-od-elseviera> nebo sociálních sítích Facebook či Twitter (Knihovna ÚVI i. LF UK).

David Horváth,

Ústav vědeckých informací i. LF UK a VFN

Socha Hygie, bohyně zdraví a čistoty, od Olbrama Zoubka na schodišti děkanátu v čase velikonočním. Foto: Olga Bražinová

Štafetový závod Albertovské schody organizovaný Spolkem mediců českých vyžadoval od závodníků nejen vytrvalost a rychlost, ale také odvahu. Foto: Olga Bražinová

Koncem dubna proběhl v Národním domě na Vinohradech tradiční Spring Ball organizovaný spolkem MEDSOC. Na plesu vystoupila také taneční skupina Dance Crew. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Na konci března se po covidové pauze opět uskutečnil Open Day, kde byly především zahraničním uchazečům představeny studijní programy v cizím jazyce. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Primář II. chirurgické kliniky – kliniky kardiovaskulární chirurgie 1. LF UK a VFN Tomáš Grus vyprávěl návštěvníkům Křesla pro Fausta mimo jiné o svém prvním setkání s medicínou. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Návštěvníci dubnového Křesla pro Fausta měli na hosta Marie Retkové, kterým byl člen kolegia Martin Vejražka, spoustu dotazů. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

V den narozenin Jana Amose Komenského a zároveň na den učitelů proběhl v Kampusu Hybernská první z řady workshopů, kde si mohli učitelé z 1. LF UK zdokonalit své pedagogické dovednosti. Lektorkami byly Karolina Duchinská a Radka High z Centra celoživotního vzdělávání UK. Foto: Olga Bražínová

Setkání s bývalými zaměstnanci 1. LF UK se konalo tradičně v Akademickém klubu. Bývalé kolegy přišel pozdravit i děkan Martin Vokurka, který jim poděkoval, popřál hodně zdraví a ujistil je, že fakulta je tu stále pro ně a mohou se na ni kdykoli obrátit. Foto: Olga Bražínová

Sdružení studentů stomatologie opět uspořádali před Ministerstvem zdravotnictví ČR preventivní a edukativní akci Ve zdravé Praze zdravý zub. Členka spolku Kateřina Stará dětem ukazuje, jak se správně čistí zuby. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

Studenti zubního lékařství vyhotovili klientům Domova pro seniory Blaník snímatelné zubní náhrady. Foto: Veronika Vachule Nehasilová

